

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ
SCHOOL OF BUSINESS AND ECONOMICS

N:o 384 / 2016

10. YRITTÄJYYSKASVATUSPÄIVÄT 13. - 14.9.2016

10TH ENTREPRENEURSHIP EDUCATION CONFERENCE; 13th to 14th September 2016

ABSTRAKTIT

CONFERENCE ABSTRACTS

Toimittajat/Editors: Päivi Patja, Iiris Aaltio, Minna Tunkkari-Eskelinen, Mari Suoranta

JYVÄSKYLÄ UNIVERSITY
SCHOOL OF BUSINESS AND ECONOMICS

jamk.fi

JAMK University of Applied Sciences

University of Jyväskylä
School of Business and Economics
P.O. Box 35, 40014 University of Jyväskylä

ISBN 978-951-39-6907-3
ISSN 1799-3040
Jyväskylä 2016

Järjestäjätiimi/Organizing committee:

Iiris Aaltio, University of Jyväskylä – Conference co-chair

Minna Tunkkari-Eskelinen, JAMK University of Applied Sciences – Conference co-chair

Mari Suoranta, University of Jyväskylä – Organizing team

Päivi Patja, University of Jyväskylä – Organizing team

Annika Saarikoski, University of Jyväskylä – Organizing team

Riina Nikkanen, JAMK University of Applied Sciences – Organizing team

Qian Wang, University of Jyväskylä – Organizing team

ABSTRAKTIT
CONFERENCE ABSTRACTS

Yrittäjyyskasvatuspäivät Jyväskylässä 13.-14.9.2016

Entrepreneurship Education Conference in Jyväskylä;

13th to 14th September 2016

Theme: *Entrepreneurship Education Praxis*

SISÄLLYSLUETTELO/TABLE OF CONTENTS

Esipuhe/Foreword.....	5
Ohjelma/Programme.....	6
Abstraktit teemoittain/ Abstracts by theme.....	8

WELCOME TO THE 10th ENTREPRENEURSHIP EDUCATION CONFERENCE IN JYVÄSKYLÄ!

This year the conference is titled “Entrepreneurship education praxis”, and it is held at the University of Jyväskylä on the 13th and 14th of September 2016. The conference is organized by the Scientific Association for Entrepreneurship Education together with Jyväskylä University School of Business and Economics and JAMK University of Applied Sciences.

As in previous years, the conference gathers teachers, researchers and representatives of public and voluntary organizations from multidisciplinary backgrounds. During the conference entrepreneurship education research and practice will be discussed. Our distinguished keynote speakers are Professor Karin Berglund from Stockholm School of Entrepreneurship, Stockholm University (Sweden); Professor Jiehua Huang from School of Education, Guangzhou University (China); Professor Emerita Paula Kyrö from Aalto University (Finland); and Leena Käyhkö from the University of Helsinki (Finland).

This year we especially focus on looking at entrepreneurship education from the critical perspectives, in order to enlighten the development of this area of interest. Our themes include Entrepreneurship education today, its quality and impact; Entrepreneurship education from the critical perspectives; Networks, social capital and trust in entrepreneurship education; Cross-cultural issues of entrepreneurship education; and Entrepreneurship and innovativeness.

The review process started with the abstracts at the latter part of May, followed by the reviewing of the full papers in August-September 2016. All accepted abstracts are published in the Conference Abstracts publication. For those conference participants, who are looking forward to publishing their full papers, we offer a possibility to publish accepted conference papers in a separate online publication *Yrittäjyyskasvatuspäivät 2016 Conference Proceedings* after the conference. The Scientific Association for Entrepreneurship Education also wishes that the conference participants would submit their research papers in its journal titled *Yrittäjyyskasvatuksen Aikakauskirja*. This journal has its own blind review -process.

This year’s Entrepreneurship Education Conference will be followed by the 11th European Conference on Innovation and Entrepreneurship (ECIE) organized in Jyväskylä on the 15th and 16th of September 2016. The ECIE conference includes a special track on entrepreneurship and education, and thus this year we seem to have an intensive period of focusing on the questions of enterprising, education and its development for the future. We hope that this conference and its tracks serve as an arena for inspiration, get-together and development for the participants.

On the 2nd of September 2016

Professor Iris Aaltio, the Conference Chair

OHJELMA/PROGRAMME

University of Jyväskylä, Mattilanniemi 2, Agora –building

Tuesday 13.9.2016

10.00 -	Registration	<u>Agora lobby</u>
10.00-11.00	The Annual Meeting of Scientific Association for Entrepreneurship	<u>Agora B201</u>
11.00-12.00	Lunch	<u>Restaurant Piato</u>
12.00-13.45	Plenary session 1	<u>Agora Aud. 2</u>
	Welcome to the Entrepreneurship Education Conference 2016: <i>Lenita Hietanen, Chair of the Scientific Association for Entrepreneurship</i> <i>Iris Aaltio, Conference co-chair</i> <i>Pekka Jääskö, JAMK University of Applied Sciences</i> Keynote talk 1, <i>Professor Karin Berglund, Stockholm University</i> Keynote talk 2, <i>Researcher Leena Käyhkö, University of Helsinki</i>	
13.45-14.15	Coffee break	<u>Agora lobby</u>
14.15-15.45	Parallel sessions (research papers, cases, workshops)	<u>Ag. seminar rooms</u>
15.45-16.00	Break	
16.00-17.30	Parallel sessions (research papers, cases, workshops)	<u>Ag. seminar rooms</u>
19.00 -	Conference dinner Le Qulkuri	<u>Lutakko,</u> <u>Piippukatu 3,</u> <u>Jyväskylä</u>

Wednesday 14.9.

9.00 - 10.30 Parallel sessions (research papers, cases, workshops) Ag. seminar rooms

10.30-11.00 Coffee break Agora lobby

11.00-12.45 Plenary session 2 Agora Aud. 2

Keynote talk 3, *Professor Jiehua Huang, Guangzhou University*

Keynote talk 4, *Professor emerita Paula Kyrö, Aalto University*

Closing session & invitation to the Entrepreneurship Education
Conference in 2017:

Iris Aaltio, Conference co-chair

Lenita Hietanen, Chair of the Scientific Association for Entrepreneurship

The Organizing Committee of YKTT2017 (Oulu)

13.00 - Lunch Restaurant Piato

ABSTRAKTIT TEEMOITTAIN/ABSTRACTS BY THEME

1. Teema: Yrittäjyyskasvatuksen mittaristo & yrittäjyysaikomustutkimus

- *Sanna Joensuu-Salo, Kirsti Sorama, Elina Varamäki; Heikki Hannula; Elena Ruskovaara, Minna Hämäläinen, Timo Pihkala: Opettajan yritysysteistyö-aktiivisuuden ja organisaation tuen merkitys yrittäjyiden opettamisessa.....* 11
- *Leena Eskola, Kaija Arhio, Harri Jokela, Elena Ruskovaara: Ihmettelyä yrittäjyyskasvatuksen mittariston äärellä.....* 13
- *Sanna Joensuu-Salo, Kirsti Sorama, Salla Kettunen, Anmari Viljamaa: Matka yrittäjyteen – amk-opiskelijanaisten polut ja suunnitelmat oman yrittäjäuran aloittamisessa.....* 15

2. Theme: Pedagogic models

- *Mari Suoranta: Kasvu Open: Once a University Research based Initiative of a Growth Plan Competition – Today a National Phenomenon...* 17
- *Auli Ojala: DIGI-project between two day-care centers in Hervanta* 18
- *Kaarina Sommarström: Yritysvierailut oppimisen tukena - formaalia, non-formaalia tai informaalia oppimista.....* 19

3. Teema: Nuori Yrittäjyys -ohjelma

- *Petri Katajarinne: Yrittäjyys- ja työelämätaitoja korkeakouluihin – Nuori Yrittäjyys ry.....* 21
- *Päivi Patja, Suvi Salminen, Maija Haaranen: NY Start Up -ohjelma yrittäjyyskasvattajien kokemana - case: "Ideasta toiminnaksi" -kurssikokonaisuus.....* 22
- *Heidi Hosiokangas, Eemeli Alanne, Nuori Yrittäjyys ry: The Entrepreneurial Skills Pass (ESP).....* 24

4. Teema: Koulutus- ja työelämäyhteistyö

- *Maria Kotiranta, Niina Helin, Marja Kämppi: Yrittäjyys yhdistää – Yrittäjyysosaaminen kasvuun oppilaitosyhteistyössä.....* 25
- *Pia Marjanen, Lenita Nieminen: Yhteisen yrittäjyyskasvatusmallin rakentaminen oppilaitosten verkostossa.....* 27
- *Helena Tompuri: Älykäs ura!.....* 28

5. Teema: Yrittäjyyskasvatuksen uusia tutkimussuuntia & hankkeita

- *Lenita Hietanen, Heikki Ruismäki*: Musiikin ja sen tuottamisen yrittäjämäisyys..... 30
- *Hannele Rautamäki, Tarja Römer-Paakkanen*: Seuraavan sukupolven sitoutuminen perheyrittäjyksen jatkamiseen..... 31
- *Sirkka-Liisa Kolehmainen, Tarja Römer-Paakkanen, Antti Sekki, Maija Suonpää*: Hyvinvointialan yritykset kiertoon..... 33

6: Teema: Yrittäjyyskoulutuksen eri käytänteet & yrittäjyyskasvatuksen tutkimus Pohjoismaissa

- *Hanna-Maija Kiviranta, Minna Tunkkari-Eskelinen, Juha Hautanen, Pekka Jääskö*: Monialaisuus korkeakoulutasoisen yrittäjyys- ja innovaatiokulttuurin opinnollistamisessa..... 35
- *Janne Elo*: Katsaus kolmen pohjoismaan yrittäjyyskasvatuksen tutkimuksesta..... 36
- *Timo Bister, Jarkko Immonen, Tommi Tuikka*: Ticorporate-yrityssimulaatio JAMK:n tietojenkäsittelyn koulutuksessa..... 37

7: Theme: Empowerment and new perspectives

- *Alexandros Kakouris*: Empowering reflection through TeleCC informal learning discussions..... 39
- *Miikka Pyykkönen, Esko Harni, Mikko Jakonen, Annika Saarikoski*: Enterprising Finland – A research project going beyond practice-ideology contradictions..... 41
- *Ari Manninen*: Entrepreneurship education - new frontiers..... 42

8: Theme: Paths to entrepreneurship & key competences

- *Juha Saukkonen*: From a student of startup business to a startup employee or entrepreneur..... 43
- *Daniele Morselli*: Teaching the European key competence of the sense of initiative and entrepreneurship..... 44

9: Teema: Yrittäjyyskasvatuksen kriittiset dialogit & tiimiyrittäjyys & yritys yhteistyö

- *Annika Saarikoski, Päivi Patja*: Reflective dialogue on the sense and meaning of entrepreneurship education praxis..... 45
- *Ulla-Maija Koivoula*: Tiimiyrittämisen jännitteet sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa..... 46

- *Kati Peltonen, Anu Raappana: Miten opiskelija hyötyy monitoimijaisesta yritysyhteistyöstä?*..... 49

10: Teema: Yrittäjyyskasvatus ja yhteiskunta

- *Johanna Kolhinen: Yrittäjyys arviointikohteena suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä*..... 51
- *Minna Hämäläinen, Elena Ruskovaara, Timo Pihkala: Yrittäjyyskasvatuksen maakunnalliset strategiat - eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä*..... 52
- *Miikka Pyykkönen, Esko Harni, Sari Mononen-Batista Costa*: Yrittäjähenkisyyden epäpoliittisuuden politiikka*..... 54

1. TEEMA: YRITTÄJYYSKASVATUKSEN MITTARISTO & YRITTÄJYYSAIKOMUS-TUTKIMUS

OPETTAJAN YRITYSYHTEISTYÖAKTIIVISUUDEN JA ORGANISAATION TUEN MERKITYS YRITTÄJYYDEN OPETTAMISESSA

Sanna Joensuu-Salo, Kirsti Sorama ja Elina Varamäki, Seinäjoen ammattikorkeakoulu
sanna.joensuu-salo@seamk.fi

Heikki Hannula, Hämeen ammattikorkeakoulu
heikki.hannula@hamk.fi

Elena Ruskovaara, Minna Hämäläinen ja Timo Pihkala, Lappeenrannan teknillinen
yliopisto
elena.ruskovaara@lut.fi

Avainsanat: ammattikorkeakoulu, opettaja, yrittäjyyden edistäminen, yrittäjyys, mittaristo, yritys yhteistyö

Yrittäjämäisen toiminnan edistäminen on olennainen osa ammattikorkeakoulun toimintaa ja liittyy kaikkeen ammattikorkeakouluopetukseen ja -oppimiseen. Opettajilla on tärkeä rooli yrittäjyyden edistämässä. Aiempi tutkimus on osoittanut, että esim. yrittäjyysaikomuksiin voidaan välillisesti vaikuttaa monipuolisia opetusmenetelmiä käyttämällä yrittäjyysopetuksessa (Joensuu ym. 2015). Myös yritys yhteistyö toimii osana laajempaa korkeakoulujen yrittäjyyskasvatuksen strategiaa. Yritys yhteistyön kohteena ovat opiskelijat, henkilökunta ja korkeakoulun yritys yhteistyötä tukevat rakenteet. Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää 1) miten opettajan oma yritys yhteistyöaktiivisuus ja 2) opettajan kokemus organisaation tuki vaikuttavat yrittäjydessä käytettävien opetusmenetelmien käyttöön. Lisäksi tavoitteena on selvittää, millainen merkitys opettajan aiemmalla yrittäjyystaustalla on.

Tutkimuksen aineisto perustuu Opettajan yrittäjyysmittaristo -työkalulla kerättyyn dataan. Opettajan yrittäjyysmittaristo on verkkopohjainen itsearviointijärjestelmä, jonka avulla opettaja voi itsearvioida sekä kehittää toimintaansa yrittäjyyden edistäjänä. Itsearviointityökalu sisältää 72 kysymystä liittyen yrittäjyyden edistämisen eri osa-alueisiin. Dataa on kerätty tietokantaan vuosina 2014-2016. Tämän tutkimuksen aineisto perustuu 360 opettajan vastaukseen yhdeksästätoista eri ammattikorkeakoulusta. 36 % opettajista oli toiminut yrittäjänä ennen opetusuraa.

Faktorianalyysin avulla löydettiin kolme faktoria, joista muodostettiin keskiarvomuuttajat jatkoanalyysiä varten seuraavasti:

- *Yritysyhteistyöaktiivisuus* (Cronbachin alpha 0.88). Yritysyhteistyöaktiivisuuteen liittyivät kolme väittämää siitä, kuinka aktiivisesti opettaja pyrkii laajentamaan yrityskontaktien määrää, kuinka helppoa on aloittaa yritysyhteistyö ja kuinka helppoa yritysyhteistyön tekeminen on.
- *Organisaation tuki* (Cronbachin alpha 0.82). Organisaation tukea mitattiin neljällä väittämällä liittyen ylimmän johdon, lähiesimiehen, opetussuunnitelmien ja korkeakoulun strategian tuesta yrittäjyyden edistämiseen.
- *Yrittäjyys opetuksessa* (Cronbachin alpha 0.80). Viisi väittämää liittyivät siihen, hyödyntääkö opettaja yrittäjyyttä edistäviä kilpailuja, yrityksiä, yrittäjiä ja heidän tarinoitaan opetuksessa, ohjaako opettaja opiskelijoita oppimaan yrittäjyyttä työharjoittelussa ja käyttääkö opettaja yrittäjyyttä tai yritystoimintaa simuloivia menetelmiä.

Regressioanalyysin avulla testattiin mallia, jossa yritysyhteistyöaktiivisuudella sekä organisaation tuella selitettiin yrittäjyyttä opetuksessa. Regressioanalyysillä testattu malli selittää *Yrittäjyys opetuksessa* -muuttujan vaihtelusta 42 % niiden opettajien kohdalla, joilla on aiempi yrittäjyystausta. Yritysyhteistyöaktiivisuudella on suurempi merkitys kuin organisaation tuella. Pelkkä yritysyhteistyöaktiivisuus selittää 35 %, mutta kun siihen lisätään organisaation tuki, mallin selitysarvo nousee 42 %:iin. Muutos on tilastollisesti merkitsevä. Yritysyhteistyöaktiivisuuden kulmakerroin on 0.60 ($p=0.000$) ja organisaation tuen 0.24 ($p=0.000$).

Malli selittää *Yrittäjyys opetuksessa* -muuttujan vaihtelusta 35 % opettajien kohdalla, joilla ei ole aiempaa yrittäjyystaustaa. Yritysyhteistyöaktiivisuudella on suurempi merkitys kuin organisaation tuella. Pelkkä yritysyhteistyöaktiivisuus selittää 29 %, mutta kun siihen lisätään organisaation tuki, mallin selitysarvo nousee 35 %:iin. Muutos on tilastollisesti merkitsevä. Yritysyhteistyöaktiivisuuden kulmakerroin on 0.46 ($p=0.000$) ja organisaation tuen 0.30 ($p=0.000$).

Tutkimuksessa löydettiin kaksi selittävää tekijää, jotka vaikuttavat siihen, kuinka aktiivisesti opettajat käyttävät erilaisia yrittäjyysopetuksen menetelmiä. Erityisesti ne opettajat, jotka aktiivisesti pyrkivät laajentamaan yrityskontaktiensa määrää ja kokevat yritysyhteistyön helpoksi, hyödyntävät myös edellä kuvattuja menetelmiä enemmän. Ilmeisesti siis yritysten kanssa tehtävä yhteistyö jo sinällään monipuolistaa menetelmävalikoimaa. Toisena merkittävänä tekijänä nousi esiin opettajan kokema organisatorinen tuki: opettajat, jotka kokevat korkeakoulun johdon ja esimiehen tukevan heitä yrittäjyyden edistämistyössään, käyttää monipuolisesti eri menetelmiä. Yhtäläillä tärkeää on myös se, että opettaja tunnistaa korkeakoulun strategian ja opetussuunnitelman tukevan yrittäjyyden edistämistyötä.

Erityisen selväksi kahden edellä mainitun tekijän merkitys nousi niiden opettajien kohdalla, joilla on omaa yritystaustaa. Kenties siis yrittäjinäkin toimineet opettajat osaavat ottaa yrityskontakteistaan irti myös sellaisia asioita, jotka kulmineituvat opetustyössä pelillisinä, kilpailullisina tai tarinallisina menetelminä. Heille myös se, että esimiestaso sekä korkeakoulun strategiset linjaukset tukevat yrittäjyyden edistämistä, on tärkeää.

IHMETTELYÄ YRITTÄJYYSKASVATUKSEN MITTARISTON ÄÄRELLÄ

Leena Eskola, Oulun Yliopisto, Oulun eteläisen instituutti,
leena.eskola@oulu.fi

Kaija Arhio, Centria ammattikorkeakoulu, Ylivieska,
kaija.arhio@centria.fi

Harri Jokela, Oulun yliopisto, Oulun Eteläisen instituutti,
harri.jokela@oulu.fi

Elena Ruskovaara, Lappeenrannan teknillinen yliopisto,
elena.ruskovaara@lut.fi

Avainsanat: Yrittäjyyskasvatuksen mittaristo, ammatillinen koulutus, yritysysteistyö, yrittäjyyskasvatus

Yritysysteistyö ja yrittäjyyden kokemukset opintojen aikana on nähty tarpeellisiksi uuden yrittäjyyden synnyttämisessä. Koulutusorganisaatioissa tehdään aktiivisesti yritysysteistyötä eri tavoin, myös yrittäjyyden oppimisen malleja on käytössä vaihtelevasti. Tässä tutkimuksessa halutaan selvittää, eroaako yrittäjyyden näkyminen ammatillisen toisen asteen opetuksessa harvaan asutuilla alueilla ja kaupunkiseudulla toisistaan. Aiemmin ammatillisen toisen asteen yritysysteistyötä on selvitetty mm. Ruskovaara et.al (2015) tutkimuksessa, jonka mukaan opettajien verkostoaktiivisuudella on merkitystä heidän toteuttaessaan yrittäjyyskasvatusta.

Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla (Ely/ESR) hankkeessa käytetään yrittäjyyskasvatuksen nykytilanteen hahmottamiseksi ja tulevien toimenpiteiden ja koulutusten suunnittelun pohjana Lappeenrannan teknillisen yliopiston kehittämää yrittäjyyskasvatuksen mittaristoa. Tässä opettajan itsearviointityökalussa yrittäjyyttä käsitellään laaja-alaisesti. Eri teemoja ovat yritysysteistyö, yrittäjyys opetuksessa, yrittäjänä toimimista tukevat pedagogiset ratkaisut ja niiden arviointi, yrittäjämäisten valmiuksien ohjaaminen sekä minä itse yrittäjyyden edistäjänä työyhteisössäni.

Hankkeen käyttöön saadaan mittariston tuloksia halutuilla kriteereillä alueellisesti kouluasteittain. Tässä esityksessä keskitytään Pohjois-Pohjanmaalla saatuihin alueellisiin tuloksiin vertaillen yrittäjyyden näkymistä ammatillisen toisen asteen opetuksessa maaseutumaisilla harvaan asutuilla alueilla ja Oulun kaupungissa. Alustavat mittaristosta saadut tulokset ovat herättäneet kysymyksiä, joiden äärelle tässä esityksessä pysähdytään ihmettelemään.

Pohjois-Pohjanmaalla ammatillisen toisen asteen mittaristoon vastasi 68 (5 %) henkilöä 1335 opettajasta, joka on sama määrä kuin koko Suomessa, 678 (5 %) 13682 opettajasta (Tilastokeskus 2013). Vastausten edustavuutta alueesta voidaan pitää kohtuullisena. Kvantitatiiviselle aineistolle tehtiin tilastollista tarkastelua, ja esittelemme tuloksia frekvenssi-, keskiarvo-, sekä ristiintaulukointiajajojen pohjalta. Tarkasteltaessa mittaristosta saatuja tietoja teemassa Yrittäjyyden näkyminen, näyttävät Oulun Eteläisen/Raahen seudun mittarit positiivisilta kaupunkialueeseen (Oulu) verrattuna.

Yrittäjyyden näkyminen -teemaan on yhdistetty neljä kysymystä: 1) Montako kertaa opettaja on mahdollistanut oppijoiden yritys- tai työelämälähtöisen projektin, 2) teettänyt liikeideatehtävän, 3) mahdollistanut että oppijat ovatideoineet markkinointi- tai muuta materiaalia yritykselle ja 4) mahdollistanut oppijoiden harjoitusyrityksen tai oman yrityksen kehittämisen.

Näitä kysymyksiä lähemmin tarkasteltaessa havaittiin vastauksissa eroja sen mukaan, onko vastaaja kaupunkialueen vai maaseutumaisen ympäristön ammattiopistosta. Esimerkiksi kysymyksessä montako kertaa opettaja on mahdollistanut harjoitusyrityksen tai oman yrityksen kehittämisen viimeisen puolen vuoden aikana, havaittiin että maaseutumaisilla alueilla tämä on toteutunut keskimäärin 2 ja puoli kertaa useammin kuin kaupungissa. Tämä ero herättää monia mielenkiintoisia kysymyksiä. Esityksessä pyrimme tuomaan lisäinformaatiota eron mahdollisista syistä. Onko mahdollisesti niin, että kaupunkialueen isommissa yksiköissä yritysysteistyö on määritelty vain joidenkin opettajien tehtäväksi? Laadullisen tutkimuksen kautta olisi mielenkiintoista selvittää onko vastaajan taustatekijöillä vaikutusta yrittäjyyden näkymiseen opetuksessa.

Esitettävät alustavat tulokset lisäävät ymmärrystä yrittäjyyskasvatuksen nykytilasta Pohjois-Pohjanmaan ammatillisessa koulutuksessa. Havainnot auttavat myös koulutuksen järjestäjiä esimerkiksi opettajien koulutustarpeen arvioinnissa, onhan eri tavoin toteutettava yritysysteistyö oleellinen ja tulevaisuudessa merkitykseltään edelleen kasvava osa ammatillisesta koulutuksesta. Eräänä jatkotutkimusaiheena on haastattelujen avulla syventää käsitystä yrittäjyyskasvatuksen näkymisestä ammatillisessa koulutuksessa.

MATKA YRITTÄJYYTEEN - AMK-OPISKELIJANAISTEN POLUT JA SUUNNITELMAT OMAN YRITTÄJÄURAN ALOITTAMISESSA

Sanna Joensuu-Salo, Kirsti Sorama, Salla Kettunen ja Anmari Viljamaa, Seinäjoen ammattikorkeakoulu
sanna.joensuu-salo@seamk.fi

Avainsanat: ammattikorkeakoulu, opiskelija, yrittäjyys, yrittäjyysaikomukset

Yrittäjyysaikomuksia on tutkittu pitkään korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa. Aiempi tutkimus on keskittynyt mm. yrittäjyysaikomusten ja erilaisten henkilötason muuttujien testaamiseen määrällisin menetelmin (ks. Liñán ja Fayolle, 2015). Näissä tutkimuksissa teoreettisena viitekehyksen toimii usein Ajzenin (1991) suunnitellun käyttäytymisen teoria. Viimeisten vuosien aikana aikomustutkimus on kuitenkin kehittynyt enemmän kohti uusia näkökulmia esimerkiksi selvittämään mentaaleja malleja, jotka toimivat yrittäjyysaikomusten syntymisessä. Adam ja Fayolle (2015) ehdottavat, että sitoutumisella ja aikomuksiin liittyvillä tarkemmilla suunnittelustrategioilla (implementation intention) on merkitys yrittäjyysprosessissa.

Yleensä ottaen aikaisempi tutkimus on osoittanut, että naiset ovat haluttomampia ryhtymään yrittä-jiksi kuin miehet (Crant 1996; Wang & Wong 2004; Linan & Chen 2009; Yordanova & Tarra-zon 2010). Yrittäjyyskasvatuksessa olisikin huomioitava sukupuolierot ja ymmärtää erityisesti naisten yrittäjyyspolkuja syvemmin.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää yrittäjyyttä suunnittelevien naispuoleisten ammattikorkeakouluopiskelijoiden näkemyksiä siitä, mitkä tekijät ovat olleet merkittäviä heidän matkallaan kohti yrittäjyyttä. Toiseksi tavoitteena on selvittää, millaisia yrittäjyyteen liittyviä suunnittelustrategioita (implementation intention) naisopiskelijoilla on. Kolmantena tavoitteena on selvittää myös sitä, miten naisopiskelijat kokevat omat valmiudet toimia yrittäjänä suhteessa tulevaisuuden haasteisiin.

Tutkimusote on laadullinen. Aineisto on kerätty Smart ladies in digital world -hankkeessa, johon osallistuu naispuoleisia opiskelijoita, jotka ovat tehneet ns. yritystallisopimuksen. Tämä tarkoittaa sitä, että kyseisillä opiskelijoilla on olemassa liikeidea, jota he työstävät eteenpäin tavoitteenaan yritystoiminnan käynnistäminen. Hankkeen alussa toteutettiin alkukartoitus 15 opiskelijalle, jossa opiskelijat saivat itse kirjoittaa omasta polustaan kohti yrittäjyyttä. Heiltä kysyttiin kuinka ajatukset yrittäjyyttä kohtaan ovat kehittyneet ja mitä tärkeitä hetkiä tai tapahtumia he nostaisivat esille omassa polussaan kohti yrittäjyyttä. Tämän lisäksi heiltä kysyttiin tarkemmista

suunnitelmista yrittäjyyden suhteen (implementation intention). Aineisto on kerätty keväällä 2016.

Opiskelijat voitiin luokitella kolmeen ryhmään sen mukaan, kuinka pitkällä yrittäjyys oli. Yhden ryhmän muodostivat opiskelijat, joilla oli jo aiempaa kokemusta yrittäjyydestä. He ovat itse toimineet yrittäjinä aiemmin tai toimivat parhaillaan. Toisen ryhmän muodostivat opiskelijat, joilla oli jo valmiita suunnitelmia yrityksen perustamiseksi. Kolmas ryhmä koostui opiskelijoista, joilla yritysidea oli vasta hahmottumassa.

Omaan yrittäjyyteen tai yrittäjyysaikomuksiin vaikuttaneet tekijät jaettiin seuraavasti kolmeen luokkaan: 1) opintojen vaikutus, 2) roolimallit ja 3) elämänmuutos. Lähes puolet opiskelijoista kertoi, että opiskelun aikana saatu tieto, kokemukset ja koulutukset ovat innoittaneet kohti yrittäjyyttä. Tämä nousi tärkeimmäksi tekijäksi useimpien opiskelijoiden kohdalla. Toisena tärkeänä yrittäjyyteen sysäävänä tekijänä mainittiin yrittäjänä toimivan perheenjäsenen tai suvun vaikutus ja esimerkki. Kolme opiskelijaa kertoi elämänmuutoksen vaikuttaneen merkittävästi yrittäjyysaikomusten syntymiseen.

Suunnitelmien ja tavoitteiden tarkkuus vaihteli opiskelijoiden välillä aina hyvin tarkoista ja aikataulutetuista suunnitelmista täyteen suunnittelemattomuuteen riippuen oman yrittäjyyden vaiheesta. Yhden ryhmän muodostivat opiskelijat, joiden suunnitelmat olivat hyvin konkreettisella tasolla (yrityskauppojen tekeminen, pääoman kerääminen) ja toisen ryhmän opiskelijat, joiden suunnitelmat olivat selvästi yleisemmällä tasolla (esim. opintojen hyödyntäminen osaamispääoman kartuttamisessa). Kolmannella ryhmällä ei ollut mitään suunnitelmia.

Valmiudet tulevaisuuden työelämää ja yrittäjyyttä ajatellen vaihtelivat suuresti opiskelijoiden kesken. Heikoimmiksi valmiudet koettiin suhteessa tulevaisuuden ennakkointiin ja kasvuyrityksen johtamiseen. Toisaalta suurin osa koki omaavansa valmiuksia muutosjohtamiseen ja yleisesti työyhteisön johtamiseen. Suurimmalla osalla oli vähintään kohtalaiset valmiudet digitaalisuuden suhteen.

Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että matka kohti yrittäjyyttä on aina henkilökohtainen, mutta yhteisiä piirteitä voidaan löytää. Ensinnäkin on huomattava, että koulutuksella on suuri vaikutus yrittäjyyteen innostamisessa ja valmiuksien tarjoamisessa. Toiseksi yrittäjyyttä suunnittelevien opiskelijoiden kohdalla on hyvä tarjota tukea konkreettisten toimenpidesuunnitelmien tekemiseen, koska ne vievät yrittäjyyttä selvästi eteenpäin.

2: THEME/TEEMA: PEDAGOGIC MODELS

KASVU OPEN: ONCE A UNIVERSITY RESEARCH BASED INITIATIVE OF A GROWTH PLAN COMPETITION - TODAY A NATIONAL PHENOMENON

Mari Suoranta, University of Jyväskylä

mari.suoranta@jyu.fi

Key words: growth, university industry collaboration, societal impact

Kasvu Open was invented by the first members of the Global Venture Lab Network, namely professors from University of Jyväskylä, University of California Berkeley and Indian Institute of Technology Kharagpur in around 2009. Global Venture Lab is a network of faculty members who are interested in and researching strategies for engaging students of entrepreneurship, patterns of successful ventures, best practices for measuring the success of entrepreneurship programs, and entrepreneurship education. The name of the competition combines two words “Kasvu”, which means growth in Finnish, and “Open”, which summarizes the idea of the competition being open for every type of a company and for any expert willing to share own knowledge on a pro bono basis.

Purpose of this presentation is to give an overview of the inception and development of the Kasvu Open concept. The concept originated from university based research and can be considered today an example of a success story of university industry collaboration. Originally the core workshop tool of Kasvu Open named “Runway-to-Growth” was tested 2009-2010 in a research project of Jyväskylä University School of Business and Economics which was funded by the TEKES Finnish Funding Agency for Innovation. The research project included experiments and testing of Runway-to-Growth tool. We did some trial Runway-to-Growth workshop events in various cities in Finland and also in California, in Berkeley 2011 and San Jose 2012. After the end of the project, ideas and concepts were handed over to the Central Finland Chamber of Commerce. In recent years Kasvu Open has grown to be a national phenomenon and, we believe, will be a true international concept in the future.

Kasvu Open is not just a typical business plan competition but it is the largest project for sparring eager to grow companies with growth experts in Finland. Although first defined as a competition, Kasvu Open does not aim at bringing companies to compete for the titles. On the contrary, it builds a platform where each company can introduce own ideas, test them, receive feedback, polish the plans and try to solve problems together with the experts on the way of making own dreams come true. Absolutely anyone can participate

in Kasvu Open, regardless of the scale of growth or goals. Throughout the competition every growth company has an opportunity to present their growth plan to a great number of experts free of charge. As a result, companies have a clarified growth plan, enlarged network of the best possible growth venture experts and investors in the country. In 2015 over 900 experienced managers met 455 small and medium size companies for a total amount of time exceeding 4550 hours in 114 event days. Following the main goal of Kasvu Open, hundreds of experts offer own knowledge and skills on a voluntary basis. Kasvu Open gathers growth professionals, investors and other partners into one solid network, which supports companies.

DIGI-PROJECT BETWEEN TWO DAY-CARE CENTERS IN HERVANTA

Auli Ojala, PhD, Lic of Ed., City of Tampere, Early Childhood and Basic Education

auli.ojala2@gmail.com, auli.ojala@tampere.fi

Keywords: Finnish Core curriculum 2016, web-based teaching, distance-teaching, entrepreneurship education, innovativeness, self-directed teaching

The purpose of this digital project is to build a pedagogical model in digital environment for Russian home language in order to maintain the language among the immigrant children in the preschool age. The model is describing the design of content and showing what kind of teaching material is relevant. It also describes the barriers or obstacles which will be detected with implementation of the model.

This kind of digital experiment of home language/mother tongue is connected with the participation and influence on the field of multi literacy, knowledge and communication technology. Multi literary means skills to interpret and generate different messages. It is tightly connected with the skills of thinking and communication ability to obtain, edit, produce and express things through verbal and figurative, numerical or by other symbolic systems. The maturing of multi literary creates the ground for other learning and studying. (Finnish Core Curriculum 2016)

The project Data has been collected by interviewing kindergarten teachers and leaders with phenomenographic approach. The results are clearly showing that participating children were eager user of system and eager to speak their home language, but the pilot project had problems with technique. Still the technique failed partly only in Pallopuisto day care centrum, but worked nearly flawlessly in Helapuisto.

The study materials were on appropriate level. It is clear that teachers in day-care centers must get more training to use technology in education. There should have been more technical support for the DIGI pilot to improve technical success and help to prepare the lessons. Continuous routines will help to avoid problems appearing in pilot stage.

YRITYSVIERAILUISTA LISÄARVOA OPPIMISEEN - FORMAALIA, NON-FORMAALIA VAI INFORMAALIA OPPIMISTA?

Kaarina Sommarström, Lappeenrannan teknillinen yliopisto,

kati.sommarstrom@gmail.com

Avainsanat: yritysvierailu, formaali oppiminen, non-formaali oppiminen, informaali oppiminen, yrittäjyyskasvatus

Tämän tutkimuksen tarkoitus on tuottaa uutta tietoa koululuokkien ja yritysten välisestä yhteistyöstä ja siitä, antaako se lisäarvoa oppimiseen. Väitteen, että oppilaat oppivat parhaiten luokkahuoneessa istuen omilla pulpeteillaan, kuulee erinäisissä keskusteluissa. Onko asia niin? Useat tutkimukset viittaavat siihen, että oppijat saavat syvällisempää tietoa ja ymmärrystä opetettavasta aineesta, kun he jättävät luokkahuoneen ja vierailevat opettajansa johdolla vaikkapa läheisessä yrityksessä, tiedekeskuksessa, museossa tai kulttuurikeskuksessa (Braund et Reiss, 2006; DeWitt et Osborne, 2007; DeWitt et Storcksdieck, 2008). Kouluja on arvosteltu siitä, että opetus on kovin luokkahuonekeskeistä. Kriittisiä ajatuksia on noussut esiin, että riittääkö se tämän päivän monipuolisiin haasteisiin yhteiskunnassa. Onko mahdollista tehdä oppimisesta antoisampaa ja arkielämän läheistä tai jopa hauskeempaa yhteistyössä yritysten kanssa? Uudessa opetussuunnitelmassa painotetaan vielä enemmän kuin aikaisemmassa opetussuunnitelmassa tutustuttamaan oppijoita työelämään ja yrittäjyyteen.

Onko koulun ulkopuolella oppiminen formaalia, non-formaalia vai informaalia oppimista? Artikkelin tekee kirjallisuuskatsauksen edellä mainittuihin oppimistapoihin sekä siihen, mihin niistä yritysvierailut luetaan. Vertailun vuoksi tutkimukseen otetaan mukaan myös vierailut muihin kohteisiin kuten museoihin, tiedekeskuksiin ja kulttuuritapahtumiin. Tutkimuksessa käytetään kvalitatiivista tutkimusotetta ja tutkimusaineisto on kerätty puolistrukturoiduilla teemahaastattelulla. Analysoinnissa käytetään sisällönanalyysia. Aineisto pilkotaan osiin ja ryhmitellään samankaltaisten käsitteiden ja toisistaan poikkeavien käsitteiden mukaisesti. Samalla verrataan yhteistyömuotoja, missä määrin ja minkälaista yhteistyötä tehdään ympäröivän yhteisön kanssa ja mitkä ovat kannustimet yhteistyölle ja toisekseen mitä hankaloittavia tekijöitä löytyy yhteistyölle. Tutkimukseen otetaan mukaan rehtoreiden ja

aineenopettajien haastattelut laajemmasta kokonaisaineistosta. Haastateltavat on valittu satunnaisesti eri puolilta Suomea, joten tutkimus muodostaa läpileikkauksen koulujen ja yritysten välisestä yhteistyöstä.

Oppiminen luokitellaan formaaliksi, non-formaaliksi tai informaaliksi oppimiseksi. Formaali eli muodollinen oppiminen on säännöllistä, johdettua, systemaattista, organisoitua ja jälkeinpäin arvioitua. Oppiminen etenee jaksoissa ja entisen opitun päälle opitaan uutta. Non-formaali eli epämuodollinen oppiminen tulkitaan toimivan väljemmillä säännöillä ja informaali eli arkioppiminen on oppimista arkielämän tilanteissa (Bull et al., 2008; Bjornavold, 2000; Sefton-Green, 2006; Souto-Otero, 2012). Oppiminen vierailujen yhteydessä on erilaista kuin luokkahuoneessa oppimista ja kirjallisuuskatsaus tuo esiin sen, että väittämät eivät ole yhteneviä siitä, miten se luokitellaan.

Haastatteluissa tulee esiin, että vierailut voivat kuulua luonnollisena osana kurssikokonaisuuteen. Oppijat kokevat todellisen jokapäiväisen yritystoiminnan ja saavat kosketuksen siitä, mitä yritystoiminnassa tapahtuu. Oppimisympäristö on toisenlainen kuin normaalisti. Oppijoille tarjoutuu mahdollisuus oppia osallistumalla itse toimintaan. Haastattelutulokset antavat ymmärtää, että vierailut antavat tukea oppimiselle ja oppimisen iloakin, mutta toisaalta käytännönjärjestelyt tuovat haasteen, kun siirrytään koulusta toiseen oppimisympäristöön. Kaikki ei ole rutiininomaista niin kuin luokkahuoneessa. Seikkula-Leino et al. (2010) on todennut artikkelissaan, että aihe on opettajille vielä epäselvä ja nyt käsillä olevan tutkimuksen haastattelut tuovat esiin samanlaisia tuloksia. Vierailujen yhteydessä tulee esille seikkoja, joita ei ole tullut ajatelleeksi, koska vastaavanlaisiin tilanteisiin ei ole aikaisemmin oltu. Haastateltavat kertovat onnistumisista ja haasteista sekä siitä, että onnistumiset innostavat jatkamaan yhteistyötä ja haasteisiin etsitään ratkaisuja.

3: TEEMA: NUORI YRITTÄJYYS -OHJELMA

YRITTÄJYYS- JA TYÖELÄMÄTAITOJA KORKEAKOULUIHIIN

TYÖPAIKKOJA JA KILPAILUKYKYÄ

Petri Katajarinne, Nuori Yrittäjyys ry

petri.katajarinne@nuoriyrittajyys.fi

Nuori Yrittäjyys ry

Nuori Yrittäjyys ry vaikuttaa toiminnallaan 7-25-vuotiaiden nuorten yrittäjyystaitoihin ja -asenteeseen, työelämävalmiuksiin, talouslukutaitoihin sekä kykyyn toimia muuttuvassa yhteiskunnassa. Teemme yhteistyötä koulutuksen järjestäjien ja yritysten kanssa. Tarjoamme kouluille ja oppilaitoksille toimintamalleja ja oppimisympäristöjä yrittäjyyskasvatukseen. Tavoitteena on vaikuttaa Suomen tulevaisuuteen ja menestykseen vaikuttamalla nuoriin.

Mikä on NY Start Up -ohjelma?

NY Start Up -ohjelma tarjoaa valmiin oppimisympäristön luovuudelle ja innovaatioille. Ohjelman tavoitteet tukevat aktiivisen työelämäotteen, oma-aloitteisuuden ja innovoinnin oppimista jo opiskeluaikana.

NY Start Up on opinto-ohjelma, jossa korkea-asteen opiskelijat luovat oman liikeidean ja kokeilevat sitä käytännössä lukuvuoden ajan. Tätä varten he perustavat oma NY Start Up -yrityksen, joka toimii ideoiden testilaboratoriona, mahdollistaa omien taitojen soveltamisen käytäntöön ja antaa osallistujille käsityksen siitä, millaista on työskennellä omassa yrityksessä. NY-yritys toimii oikeilla markkinoilla oikealla rahalla. Ohjelman jälkeen opiskelijoilla on matala kynnys jatkaa yritystoimintaa. NY Start Up -ohjelman läpikäyneistä jopa 20 % perustaa oman yrityksen heti ohjelman jälkeen.

Ohjelma on osa Nuori Yrittäjyys ry:n eurooppalaisen kattojärjestön, Junior Achievement European, ohjelmatarjontaa ja se on käytössä 13 maassa. Suomessa se on käytössä jo 15 korkeakoulussa.

Ydinkohdat NY Start Up -ohjelmasta

- Ohjelmassa on selkeät vaiheet, jotka mukailevat oikean yrityksen perustamista.
- Ohjelma on "first time entrepreneurship" -kokemus niille opiskelijoille, joilla ei ole kokemusta yrittäjyydestä tai jotka harkitsevat yrittäjyyttä yhtenä vaihtoehtona työllistyä.
- Idea luodaan ja sitä kehitetään tekemällä oppien monialaisissa tiimeissä, joissa voi olla opiskelijoita eri korkeakouluista.
- Ohjelma on 10 op:n laajuinen ja sen käyttöönotto osaksi korkeakoulujen yrittäjyysopetusta on helppoa.
- Nuori Yrittäjyys ry tarjoaa opettajille tukea lukuvuoden aikana valmennuksen, kilpailujen ja tapahtumien kautta.
- Opiskelijoilla on käytössä kattava tukimateriaali ja innostava verkko-oppimisympäristö.
- Kansallisessa finaalissa valitaan lukuvuoden paras NY Start Up -yritys, joka edustaa suomea EM-finaalissa.

Lisätietoja ja rekisteröityminen ohjelmaan: www.nystartup.fi

NY START UP -OHJELMA YRITTÄJYYSKASVATTAJIEN KOKEMANA - CASE: "IDEASTA TOIMINNAKSI" -KURSSIKOKONAISUUS

Päivi Patja, Jyväskylän yliopisto,

paivi.m.patja@jyu.fi

Suvi Salminen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu,

suvi.salminen@jamk.fi

Maija Haaranen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu,

maija.haaranen@jamk.fi

Avainsanat: kokemuksellinen yrittäjyyskasvatus, NY Start Up -ohjelma

Yrittäjyyskasvatusta toteutetaan tällä hetkellä lukuisilla eri tavoilla. Kuitenkin viime vuosina erityisesti niin kutsuttua kokemuksellista yrittäjyyskasvatusta toteuttavat käytänteet ovat saaneet laajaa kannatusta tutkijoiden parissa. Kokemukselliselle yrittäjyyskasvatukselle on ominaista luoda perinteisestä luokkahuonetilanteesta poikkeava oppimisympäristö, joka mahdollistaa opiskelijoille yrittäjyyteen liittyvien

aktiviteettien kokeilemisen käytännössä lopputuloksen ollessa epävarma (ks. esim. Higgins & Elliott 2011).

Valtakunnallinen NY Start Up-ohjelma edustaa korkeakoulutasoista kokemuksellisesta yrittäjyyskasvatuksesta. Kyse on Nuori Yrittäjyys ry:n koordinoimasta oppimismallista yrittäjyyden, liiketoiminta- ja innovaatiotaitojen oppimiseen. Korkeakouluopiskelijat käyvät ohjelman aikana läpi prosessin, joka muodostaa myös oikean yrityksen elinkaaren. Ohjelmaa varten opiskelijat perustavat ryhmissä oman miniyrityksen (NY-yritys), jonka puitteissa prosessi käydään läpi. Yritykset voivat toimia myös oikeasti ja myydä tuotteitaan/palveluitaan asiakkaille.

Jyväskylän yliopisto ja Jyväskylän ammattikorkeakoulu pilotoivat yhteistyönä lukuvuonna 2015-2016 NY Start Up -ohjelmaan pohjaavan ”*Ideasta toiminnaksi*” -nimisen kurssikokonaisuuden osana Yrittäjyys yhdistää -hanketta. Kurssikokonaisuus -termi viittaa siihen, että kyse oli käytännössä kahdesta lukukauden mittaisesta kurssista koostuvasta kokonaisuudesta. Korkea-asteen kontekstissa tapahtuvan yhteistyön ohella kyseisellä kurssikokonaisuudella on ollut kosketuspintaa myös toisella asteella NY Vuosi yrittäjänä -ohjelmassa mukana olevien oppilaiden ja opettajien kanssa yhteisten tilaisuuksien muodossa.

Puheenvuorossamme tarkastelemme omia kokemuksiamme ja näkemyksiämme yrittäjyyskasvattajaroolimme, keskinäisen yhteistyömme, kurssikokonaisuuden käytännön toteutuksen ja opiskelijoiden oppimisprosessin näkökulmasta. Kukin meistä tuo esiin oman äänensä ja tapansa tarkastella mennyttä lukuvuotta ”*Ideasta toiminnaksi*” -kurssikokonaisuuden parissa. Puheenvuoromme tavoitteena on nostaa esille yrittäjyyskasvattajien oma kokemusmaailma tarjoten samalla lukijoille erilaisia näkökulmia yrittäjyyskasvattajien työkenttään.

THE ENTREPRENEURIAL SKILLS PASS (ESP)

Heidi Hosiokangas ja Eemeli Alanne, Nuori Yrittäjyys ry

heidi@nuoriyrittajyys.fi

eemeli@nuoriyrittajyys.fi

About ESP

The Entrepreneurial Skills Pass (ESP) is a unique and new qualification that proves students on secondary education level have had a real entrepreneurship experience and have the necessary knowledge, skills and competences to start a business or be successfully employed.

ESP includes a full-year in-school mini-company experience (NY Vuosi yrittäjänä - ohjelma); a self-assessment of entrepreneurial competences; an examination of business, economic and financial knowledge and the possibility to access further opportunities offered by small and large businesses, top higher institutions and international organisations across Europe.

ESP is a certification that students can add to their CV and use to pursue further education, to enter the world of work or to start their own business. For schools and teachers, the ESP is a full package to support entrepreneurial learning outcomes and to provide students with the skills and competencies employers are looking for.

ESP is used in 23 countries around Europe.

ESP components

LEARNING OUTCOMES

Company Programme <i>Experience</i>	Self-Assessment <i>Competence</i>	ESP Exam <i>Knowledge / Skills</i>
<ul style="list-style-type: none">* Company structure and roles* Idea generation and business opportunity* Customer Focus* Marketing Strategies* Business Plan* Design and Production* Sales strategies* Financial literacy* Presentation technics and communication skills 1 year at school	<ul style="list-style-type: none">• Creativity• Self-confidence• Taking initiative• Teamwork• Resourcefulness• Perseverance• Taking responsibility 2 times a year	<ul style="list-style-type: none">• General understanding of organizations• Main steps and legal requirements• From the idea generation to the market• Financial Resources & Budgeting At the end

Benefits

Students: Possibility to acquire and certify skills and competences employers are looking for.

Schools: Full package to support entrepreneurial learning outcomes including the mini-company programme, teacher training and assessment and evaluation tools.

4: TEEMA: KOULUTUS- JA TYÖELÄMÄYHTEISTYÖ

YRITTÄJYYS YHDISTÄÄ - YRITTÄJYYSOSAAMINEN KASVUUN OPPILAITOSYHTEISTYÖSSÄ

Projektipäällikkö Maria Kotiranta, Jyväskylän yliopisto,

maria.j.kotiranta@jyu.fi

Projektikoordinaattori Niina Helin, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä,

niina.helin@jao.fi

Projektikoordinaattori Marja Kämppi, Jyväskylän ammattikorkeakoulu,

marja.kamppi@jamk.fi

Avainsanat: NY-yritys, opiskelijayrittäjyys, oppilaitosyhteistyö, osuuskunta, yrittäjyysuhanke, yrittäjyyskasvatus

Case-esittelyssä keskitytään Jyväskylän yliopiston, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymän Yrittäjyys yhdistää -hankkeen sekä sen onnistumisten ja haasteiden kuvaamiseen hankekoordinaattoreiden näkökulmasta. Yrittäjyys yhdistää -hanke vastaa yrittäjyyskoulutuksen kehittämishaasteeseen ja syventää Keski-Suomen suurimpien oppilaitosten yhteistyötä. Hankkeen tarkoituksena on kasvattaa opiskelijoiden yrittäjyysosaamista ja luoda yhteistyöoppilaitosten yhteinen yrittäjyysosaamisen kehittämisen konsepti. Yhteisvastuullisesti suunniteltua ja 1.2.2015–31.10.2016 toteutettavaa hankeyhteistyötä voidaan pitää ainutlaatuisena siksi, että siinä toteutetaan yrittäjyyskoulutusta aidosti yli kouluaste- ja organisaatorajojen. Hankkeen taustalla vaikuttaa osallistuvien oppilaitosten yhteinen yrittäjyysstrategia.

Hankkeella ja siinä kehitetyllä yhteistyökonseptilla pyritään aktiivisesti parantamaan nuorten valmiuksia itsensä työllistämiseen ja oman työpaikan luomiseen, mitkä tulevat korostumaan tulevaisuudessa entisestään. Yhteiset kurssit ja valmennukset tarjoavat

välineitä opiskelijoiden ura- ja yrittäjyyspohdintojen jäsentämiseen sekä konkreettisen mahdollisuuden testata yrittäjyyttä ja omia liikeideoita osana opintoja yli koulutusaste- ja koulutusalarajojen. Aiempaa laajemman, avoimemman ja monipuolisemman yrittäjyyskoulutustarjonnan lisäksi opinnot mahdollistavat myös eri oppilaitoksista ja koulutusaloilta tulevien opiskelijoiden sekä opettajien kohtaamisen ja verkostoitumisen yrittäjyysteeman ympärillä. Samalla vahvistetaan yrittäjyydestä kiinnostuneiden opiskelijoiden saumattomampaa siirtymistä toiselta asteelta korkea-asteelle, jossa opiskelija voi jatkaa ja syventää opintojaan yrittäjyyden parissa.

Hankeyhteistyössä on keskitytty erityisesti konkreettisiin toimenpiteisiin eli uudenlaisten, yhteisten kurssien, valmennusten ja yrittäjyystapahtuman luomiseen sekä pilotoimiseen, joka tapahtui lukuvuonna 2015–2016. Kaikille kolmen oppilaitoksen opiskelijoille avoimet kolme uutta kurssia ovat tarjonneet heille mahdollisuuden pohtia työllistymistavoitteitaan ja unelmiaan muuttuvassa työelämässä, perustaa opiskelijayritys (NY) yhden lukuvuoden ajaksi monialaisissa tiimeissä sekä tutustua osuuskuntayrittäjyyteen. Lisäksi on toteutettu toiminnallinen DreamUp-yrittäjyystapahtuma.

Hankeyhteistyön onnistumisina koordinaattorit pitävät hankkeen konkreettista toimintaa strategisen ja operatiivisen toiminnan vuoropuheluna, uusien yhteistyömuotojen testaamista rohkeassa kokeilukulttuurissa sekä toimijoiden sitoutuneisuutta ja innostuneisuutta. Hanketoiminnan haasteiksi koordinaattorit nimeävät oppilaitosyhteistyön rakenteelliset esteet, oppilaitosten oman jo olemassa olevan yrittäjyystarjonnan erilaisuudesta johtuvat osin eriävät kehittämistarpeet sekä kurssien vakiinnuttamiseen liittyvät haasteet esimerkiksi suhteessa opetussuunnitelmiin. Kokonaisuudessaan hanke on ollut erittäin onnistunut ja se on tiivistänyt oppilaitosten yhteistyötä yrittäjyyden saralla sekä selkiyttänyt yhteistyön mahdollisuuksia ja suuntaviivoja jatkossa. Yrittäjyyden edistäminen on myös nostettu oppilaitosten yhteisen EduFutura-osaamiskeskittymän yhdeksi kansalliseksi kärkialaksi.

SATAKUNNASSA SUOMEN ENSIMMÄINEN KORKEAKOULUJEN JA AMMATILLISTEN OPPILAITOSTEN YHTEINEN YRITYSKIIHDYTTÄMÖ

Pia Marjanen, Satakunnan ammattikorkeakoulu,

pia.marjanen@samk.fi

Lenita Nieminen, Turun yliopiston kauppakorkeakoulu, Porin yksikkö,

lenita.nieminen@utu.fi

Avainsanat: yrittäjyyskasvatus, yrityskiihdyttämö, mentorointi, verkostot, luottamus

Satakunnassa on käynnistetty ammatillisen toisen asteen ja korkea-asteen yhteinen hanke ALL IN. Hanke on Satakunnan kaikkien opiskelijoiden yhteinen yrityskiihdyttämö, joka rakentaa kokonaan uuden verkoston palvelemaan yrittäjyydestä kiinnostuneita nuoria. Yhteisessä yrityskiihdyttämössä toteutuu yrittäjyyskasvatuksen jatkuvuus peruskoulusta ja lukiosta ammattioppilaitos- ja korkeakouluopintoihin. Kyseessä on ainutlaatuinen yrittäjyyskasvatuksen yhteistyömuoto Suomessa. Yhteistyön taustavoimana on Satakunnan ammattikorkeakoulu (SAMK), jossa yrityskiihdyttämötoimintaa on toteutettu jo 20 vuotta.

SAMKin yrityskiihdyttämö on pedagoginen menetelmä, joka mahdollistaa opiskelijalle tuetun väylän yrittäjäksi jo opiskeluaikana. Yrityskiihdyttämössä liikeidean kehittäminen, yrittäjänä toimiminen sekä yrityksen kehittäminen ovat osa opiskelua ja opiskelijalla on mahdollisuus liittää yrittäjyytensä osaksi tutkintoa. Yrityskiihdyttämössä olennaista on tukea opiskelijoiden aktiivista ja realistista asennetta ja näin edistää opiskelijoiden työelämään siirtymistä sekä samalla vähentää opintojen keskeyttämistä. Opiskelijan yrittäjämäisen toimintamallin kehittäminen tapahtuu mentorin avustuksella. Mentori tukee opiskelijan kasvua yrittäjäksi sparraamalla, olemalla käytettävissä ja luomalla opiskelijalle tärkeitä verkostoja. Mentori on henkilö, joka esittää opiskelijalle kysymyksiä, joihin opiskelijan pitää itse etsiä vastaus.

Yhteisessä yrityskiihdyttämössä keskeistä on opiskelijoiden oma tekeminen ja heidän mentorointinsa. Opiskelijoita auttaa yrittäjätarinoiden esiintuominen ja yhteisellä tekemisellä pyritään vaikuttamaan opiskelijoiden yrittäjämäisen toimintatavan muodostumiseen. Ammatillisella toisella asteella mentorien rooli on käytännönläheisempi, ja mentorin sijasta puhutaan koutsista. Koutsit ovat oppilaan rinnallakulkijoita, jotka opastavat oppilasta erilaisten tehtävien suorittamisessa. Peruseriaatteet ovat kuitenkin samat: mentorit ja koutsit ovat opiskelijalle läheisiä, luottamusta herättäviä ihmisiä, jotka tukevat opiskelijan omia pohdiskeluja,

vahvuusalueiden löytymistä ja kanavoimista yrittäjämäistä asennetta sekä yritystoimintaa tukevaksi toiminnaksi. Koutsien ja muun opetushenkilökunnan haasteellinen tehtävä on tunnistaa oppilaista ne yrittäjähenkiset nuoret, jotka voivat hyötyä kiihdyttämötoiminnasta. Oman haasteensa yrityskiihdyttämötoimintaan toisella asteella antaa se, että nuoret eivät vielä ole oikeustoimikelpoisia perustamaan yrityksiä. Kuitenkin on tärkeää luoda pohjaa yrittäjämäiselle toimintatavalle, sillä sitä tarvitaan työelämässä muutenkin.

ALL IN - Satakunnan yhteinen yrityskiihdyttämö on nimensä veroinen, sillä jokainen taho tuo yhteistyöhön vahvinta osaamistaan: Yhteistyön kulmakivenä on SAMKin yrityskiihdyttämö ja -mentorointimalli, Diakonia-ammattikorkeakoululla on osaamista yhteiskunnallista yrittäjyydestä ja Turun kauppakorkeakoululla vahvaa yrittäjyyskasvatuksen tutkimusta. Satakunnan toisen asteen ammatilliset oppilaitokset Sataedu sekä WinNova tuovat yhteistyöhön omat kokemuksensa ja toimintamallinsa. Yhteinen yrityskiihdyttämö mahdollistaa jokaiselle toisen ja korkea-asteen opiskelijalle yrittäjyyden omakohtaisen pohtimisen. Tämä tapahtuu lisäämällä oppilaitosten perusopintoihin yrittäjyysopintoja, järjestämällä yhteisiä yrittäjyystapahtumia sekä luomalla yhtenäisen mentoriverkoston. Verkoston avulla voidaan myös varmistaa yrittäjyyspolun jatkuvuus peruskoulusta ja lukiosta ammattioppilaitoksiin ja korkeakouluihin.

ÄLYKÄS URA!

Helena Tompuri, Lapin yliopisto
helena.tompuri@ulapland.fi

Avainsanat: älykäs erikoistuminen, älykäs uraprosessi, yrittäjämäinen toiminta, osaamisportfolio

Älykäs erikoistuminen ja yliopisto-opetuksen työelämävalmiuksien kehittäminen - hankkeen (ÄLYKE) case-esittelyn tarkoitus on avata älykkään erikoistumisen käsitettä opetuksessa. Miten älykäs erikoistuminen integroituu opetukseen? Mikä on sen merkitys osana opiskelijan urasuunnittelua?

ÄLYKE-hankkeella edistetään arktisen erikoistumisen ohjelman toimeenpanoa lisäämällä opetuksessa yritys- ja työelämäläheisyyttä. Toimenpiteissä huomioidaan Lapin älykkään erikoistumisen ominaispiirteet ja mahdollistetaan opiskelijoiden

verkostoituminen Lapille strategisesti tärkeiden kehittämiskohteiden toimijoiden kanssa osana opiskelijoiden urasuunnittelua.

Hankkeessa opiskelija tekee oppimistehtäviä työelämäläheisesti. Opiskelijoiden verkottumista työelämään edistetään. Lisäksi toiminta antaa eväitä osaamisportfolioon sekä mahdollisuuksia älykkäälle uralle.

Tutkimuskysymys: Miten opiskelija ymmärtää Älykäs erikoistuminen-käsitteen osana urasuunnitteluaan?

Esityksen aineisto on koottu lukuvuoden 2015-2016 aikana Lapin yliopiston yrittäjyysopintojen opiskelijoiden osaamisportfolioista ja oppimistehtävistä. Opiskelijat ovat reflektoineet älykkään erikoistumisen käsitettä tehtävissään ja tätä aineistoa on analysoitu kvalitatiivisesti (kriittinen reflektio). Lisäksi opiskelijaryhmälle tehdään lukuvuoden 2015-2016 lopussa edellisen aineiston tuloksia tarkentava kysely. Tämän kyselyn analyysi on myös esitettävissä syyskuussa yrittäjyyskasvatuspäivillä.

Käsitellyn aineiston tulosten perusteella älykkään erikoistumisen käsite avautuu eri tavoin opiskelijoille. Osa opiskelijoista ymmärtää käsitteen suppeasti omana henkilökohtaisena ammatillisena erikoistumisena. Toisaalta osa opiskelijoista näkee laajemman yhteyden ja katsoo älykästä erikoistumista globaalisti. Laajemmassa näkökulmassa on nähtävissä dialogi yksilön ja ympäristön kesken. Tuloksista on tulkittavissa entrepreneurial discovery ymmärrystä.

Tutkimustulokset antavat päättäjille tietoa siitä, miten EU-tason linjaukset jalkautuvat 'ruohonjuuri' tason toimintaan. Tuloksien analyysissä pohditaan myös, onko käsite ymmärretty ohjelmapäättäjien tarkoittamalla tavalla. Tulokset avaavat yksilölle syvemmän tulokulman ammatilliseen urasuunnitteluun (smart career).

Hanketta rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto, Vipu Voimaa EU:lta.

5: TEEMA: YRITTÄJYYSKASVATUKSEN UUSIA TUTKIMUSSUUN- TIA & HANKKEITA

MUSIIKIN JA SEN TUOTTAMISEN YRITTÄJÄMÄISYYS

Lenita Hietanen, Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta
lenita.hietanen@ulapland.fi

Heikki Ruismäki, Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteellinen tiedekunta,
Opettajankoulutuslaitos
heikki.ruismaki@helsinki.fi

Avainsanat: musiikki, musiikin tuottaminen, yrittäjämäisyys, perusopetus, yhdistävät ja erottelevat ulottuvuudet

Sekä musiikissa että yrittäjyydessä keskeisenä elementtinä näyttäytyy luovuus. Musiikin sanotaankin usein itsessään olevan yrittäjämäisyyttä sisältävä ilmiö. Tämän paperi kohdentuu musiikin osalta musiikkiin ilmiönä sekä sen tuottamiseen monenlaisina prosesseina (esim. Elliott, 1995; Swanwick, 1988). Yrittäjämäisyyttä tarkastellaan yrittäjyyden yhtenä osatekijänä lähinnä mahdollisuuksien, päätöksentekojen ja luovuuden näkökulmista (esim. Draycott & Rae, 2011; Neck & Greene, 2011; Penaluna & Penaluna, 2009; Rae, 2014). Tutkimuksessa pohditaan, millaisia yhdistäviä ja erottelevia ulottuvuuksia musiikissa ja yrittäjämäisyydessä on löydettävissä. Tutkimuskysymys on seuraava: Miten yrittäjämäisyys ilmenee musiikissa ja sen tuottamisessa? Tutkimuskontekstina on perusopetuksen musiikki ja näkökulmana oppilaiden opiskelu ja oppiminen. Yrittäjämäisyys käsitetään sekä osana yrittäjyyttä että yrittäjyyskasvatusta. Ilmiötä tarkastellaan aiempien musiikkiin ja yrittäjämäisyyteen liittyvien teorioiden ja tutkimusten pohjalta sisällönanalyysin keinoin.

Alustavia tuloksia esitellään konferenssissa. Hypoteettisena lähtökohtana on, että sekä yhdistäviä että erottelevia ulottuvuuksia on löydettävissä niin mahdollisuuksien, päätöksentekojen kuin luovuuden alueilla. Mielenkiinto kohdentuu näiden osatekijöiden ilmenemisen muotoihin toisaalta musiikissa sekä sen tuottamisessa ja toisaalta yrittäjämäisyydessä: onko musiikki luonnostaan yrittäjämäistä, kuten usein väitetään ja jos on, niin miten ja missä määrin? Kysymykseksi muotoutuu myös, missä musiikin opiskelun prosessin vaiheissa toisaalta musiikkikasvatuksen ja toisaalta yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet yhtenevät ja missä eroavat.

Tämän tutkimuksen tarkoitus on syventää ja laajentaa vähän tutkittua musiikin ja sen tuottamisen ilmiöön ja prosesseihin liittyvää yrittäjämäisyyttä sekä avata oletuksia musiikin luontaisesta yrittäjämäisyydestä ja sen perusteista.

YRITTÄJYYSKASVATUKSEN UUSIA MAHDOLLISUUKSIA: SEURAAVAN SUKUPOLVEN SITOUTUMINEN PERHEYRITYKSEEN JA SEN JATKAMISEEN

Hannele Rautamäki, Harsel,

hannele.rautamaki@welho.com

Tarja Römer-Paakkanen, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, Jyväskylän yliopisto,

tarja.romer-paakkanen@haaga-helia.fi

Avainsanat: yrittäjyyskasvatus, urasuuntautuminen, perheyrittäjyys, sukupolvenvaihdos, seuraava sukupolvi

Lähivuosina vanhan yrittäjäpolven eläköityminen avaa mahdollisuuksia kymmenille tuhansille uusille yrittäjille Suomessa. Jos näihin yrityksiin ei löydy jatkajia, yritykset ja niissä olevat työpaikat katoavat markkinoilta. Yritykset ovat yhteiskunnan moottori ja käyttövoima, koska niissä olevien työpaikkojen myötä syntyy hyvinvointia (Neubauer & Lank 1998).

Sukupolvenvaihdos on kompleksinen prosessi. Laukkasen (1994) mukaan sukupolvenvaihdoksessa joutuvat koetukselle yrityksen jatkuvuuden lisäksi myös luopujan ja jatkajan väliset suhteet. Sukupolvenvaihdosta suunniteltaessa on tehtävä näkyväksi myös perheen kulttuuri, jotta voidaan ymmärtää perheen sisäistä psykodynaamiikkaa, jota ohjaavat näkymättömätkin asiat (Rauhala 2013). Perheyrityksessä yhdistyvät yrittäjän ja hänen perheensä aidot suhteet, joihin kuuluvat muun muassa perheen ydinarvot, mahdollisuudet ja sitoumukset sekä velvollisuudet. (Hall 2003.) Yrittäjäperheessä varttuminen edistää henkilön yrittäjyysintentionia ja osallistamalla perheyrityksen arkeen seuraavan sukupolven edustajat (Nextit) omaksuvat myös perheyrityksen henkistä pääomaa (Murphy 2014). Sitoutuminen on yksi olennainen osa yrittäjän ydinosasta. (Timmons ja Spinelli 2004.)

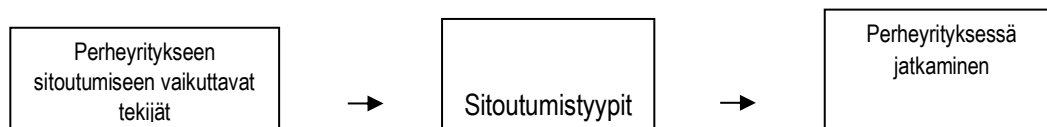
Sharma ja Irving (2005) sekä Dawson, Sharma, Irving, Markus ja Chirico (2013), toteavat, että perheyrityksen jatkajapolven sitoutumiseen vaikuttavat seuraavat sitoutumisen perusteet:

- Affektiivinen sitoutuminen (affective commitment), johon sisältyy henkilön tahtoon (desire) ja identiteettinsä kokemiseen perustuva emotionaalinen omistautuminen perheyriykselle.
- Normatiivinen sitoutuminen (normative commitment), joka perustuu henkilön velvollisuuden tuntoon (obligation) perheyriytystä kohtaan, mitä vanhempien vaikutus usein vahvistaa.
- Laskelmoiva sitoutuminen (continuance commitment), jonka mukaan henkilö punnitsee tarkkaan niitä etuja, joista hän joutuu luopumaan, mikäli hän lähtee perheyriyuksestä. Sitoutumisen taustalla on siis kustannusten välttäminen (cost avoidance) eli laskelmoiva ajattelu (calculative commitment).

Yrittäjäperheistä tulevat nuoret saattavat myös olla kiinnostuneista yrittäjyydestä sinänsä, vaikka he eivät olisi kiinnostuneista perheyriyksiensä jatkamisesta heti työelämäään siirtyessään (Römer-Paakkanen ja Rauhala 2007, Römer-Paakkanen ja Pekkala 2008; Römer-Paakkanen, Pekkala ja Koironen 2011; Römer-Paakkanen 2012). Jos nuori sitoutuu vahvasti yrittäjyyteen, hän saattaa olla kiinnostuneempi oman yrityksen perustamisesta kuin perheyriyksen jatkamisesta.

Tämä tutkimus lisää ymmärrystä Nextien perheyriytykseen sitoutumisen taustoista ja perusteista. Tutkimusongelmaa lähestytään systeemiteoreettisen tarkastelun ja suomalaisten perheyriytysten seuraajasukupolven kokemusten kautta.

Tutkimuksemme viitekehyksen ytimen muodostavat Sharman et al. (2005 & 2011) sekä Römer- Paakkasen (2012) tutkimuksissa esiin nousseet tulokset.

Tutkimuskysymys: Mistä tekijöistä seuraavan sukupolven sitoutuminen perheyriytykseen muodostuu?

Alakysymys: Miten sitoutuminen perheyriytykseen vaikuttaa jatkamiseen perheyriytyksessä?

Tutkimushanke toteutetaan kahdessa vaiheessa. Tässä tutkimusraportissa esitellään ensimmäisen vaiheen kyselytutkimuksen tuloksia, jossa testattiin Sharman et al. (2005 & 2011) mallia suomalaisessa kontekstissa. Kohderyhmänä olivat Perheyriytysten liiton jäsenyritysten Nextit. Toisessa, vielä työn alla olevassa, vaiheessa kyselyn tuloksia syvennetään kvalitatiivisilla teemahaastatteluilta (yksilö- ja fokusryhmähaastattelut). Toisessa vaiheessa haastateltavina on sekä Perheyriytysten liiton jäsenyritysten Nextejä että Suomen Yrittäjien pääkaupunkiseudun yrittäjien seuraavan sukupolven edustajia.

Kyselymme tulokset vahvistavat, että perheen sisäiset tunteet, asenteet ja siteet ovat vahvoja vaikuttimia NEXTien halukkuuteen sitoutua jatkamaan perheyrietyksessään. Tunne pohjainen sitoutuminen vahvistuu iän myötä. Perheyrietyksen merkitys NEXTien identiteetin osana indikoi psykologista omistajuutta. Innostus yrittäjyyteen sinänsä tulee esille toisen sukupolven NEXTeillä, jotka kokevat voivansa toteuttaa itseään perheyrietyksensä kautta.

Tutkimus tuo uutta tieteellistä tietoa perheyrietysten Nextien sitoutumisesta perheyrietysten jatkamiseen. Teoreettisen kontribuution lisäksi tutkimuksella on käytännöllistä merkitystä, koska tulokset auttavat Nextejä ymmärtämään omaa suhdettaan perheyrietykseen, mikä auttaa heitä yrittäjäksi ryhtymisen päätöksentekoprosessissa.

Tuloksia voidaan hyödyntää myös sukupolvenvaihdoksiin valmennettaessa sekä yrittäjyyskasvatuksessa ja yrittäjäkoulutuksessa. Yrittäjille suunnatussa valmennuksessa ja yrittäjyyskoulutuksessa tulee ottaa huomioon yrittäjyyden monimutkaiset henkiset prosessit. Myös tunteet ja niiden merkitys tulisi ottaa huomioon yrittäjäkoulutuksessa (Rautamäki 2013).

6AIKA: HYVINVOINTIALAN YRITYKSET KIERTOON -HANKE **1.10.2016-10.9.2018**

Kolehmainen, Sirkka-Liisa, Metropolia ammattikorkeakoulu,

sirkka-liisa.kolehmainen@metropolia.fi

Römer-Paakkanen, Tarja, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu,

Tarja.Romer-Paakkanen@haaga-helia.fi

Sekki, Antti, Laurea ammattikorkeakoulu,

antti.sekki@laurea.fi

Suonpää, Maija, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu,

Maija.Suonpaa@haaga-helia.fi

Avainsanat: Hyvinvointialojen yrittäjyys, omistajanvaihdos, innovaatioalusta, yhteistyö

Tämän esityksen tarkoituksena on kertoa tulevasta, 6Aika: Hyvinvointialan yritykset kiertoon -hankeesta. Hyvinvointialalle tarvitaan uudenlaista yritystoimintaa ja innovaatioita väestön ikääntyessä ja monikulttuuristuessa sekä asiakkaiden valinnanvapauden lisääntyessä mm. sote-uudistuksen myötä. Seuraavan 10 vuoden aikana Suomessa on ikääntymisen vuoksi omistajanvaihdoksen edessä yli 6000 terveys-

ja sosiaalialan yritystä, joista vain 23 %:lla on jatkaja tiedossa. Pienten yritysten on vaikea saada tukea omistajanvaihdokseen. Riskinä on tuhansien yritysten ja työpaikkojen menetys. Haasteeseen voidaan vastata luomalla toimivat tukirakenteet hyvinvointialan yritysten kehittämiseen ja omistajanvaihdoksiin sekä tekemällä omistajanvaihdoksen kautta syntyvästä yrittäjyydestä tunnettu ja haluttu uravaihtoehto.

Hankkeen tavoitteena on rakentaa innovaatioalusta, joka tuottaa hyvinvointialalle yritysten kehittämisen ja omistajanvaihdosten kautta uutta yrittäjyyttä, osaamista ja työllisyyttä metropolialueella ja Oulun seudulla. Yritykset vahvistavat kykyään huomioida asiakaskunnan moninaisuuden ja tarpeet palveluissaan. Erityistä huomiota kiinnitetään nuorten ja naisten yrittäjyyspotentiaalin tunnistamiseen ja hyödyntämiseen.

Ammattikorkeakoulujen ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö mahdollistaa yhteisten toimintatapojen rakentamisen, asiantuntemuksen hyödyntämisen ja päällekkäisen työn välttämisen sekä tukee opiskelijoiden liikkuvuutta korkeakoulujen välillä. Yhteistyön avulla hankkeessa hyödynnetään oppilaitoksissa toiminnassa ja kehitteillä olevia yrittäjyyskasvatuksen toimintamalleja esimerkiksi Laurean LivingLab ja LaureaStartUp sekä Metropolian Hyrrät, Turbiini ja Minno-projektit ja Haaga-Helian kokonaisvaltaisen ohjauksen malli ja Innostuksen ja riskinoton -pedagogiikka sekä Oulun alueella toimivia Business Kitcheniä ja LABeja.

Hankkeen tuloksena syntyy hyvinvointi- ja terveysalalle avoin innovaatioalusta, mikä rakentuu ammattikorkeakoulujen ja muiden omistajanvaihdosta tukevien tahojen verkostosta, ikääntyvien yrittäjien ja potentiaalisten jatkajien rekrytointikanavista, yritysten kehittämisen tukiprosesseista sekä omistajanvaihdoksen tukiprosesseista. Alustalla kehitetään omistajanvaihdoksen edessä olevia yrityksiä kasvu-uralle järjestämällä koulutusta ja yrityskohtaisia tukiprosesseja sekä synnytetään uutta yhteistyötä ja markkinavetoisia palveluja törmäyttämällä yrityksiä, eri alojen opiskelijoita, luopujia ja jatkajia sekä kaupunkilaisia. Kehittämistyötä tekevät potentiaaliset jatkajat ja monialaiset opiskelijaryhmät yhdessä yrittäjien kanssa vastaten moninaisten ja monikulttuuristen kaupunkilaisten tarpeisiin sekä hyödyntäen palvelumuotoilua ja teknologiaa. Lisäksi yrityksistään luopuville järjestetään vertaistukea oman roolin löytämiseksi vaihdoksen jälkeen.

Innovaatioalusta jatkaa osana ammattikorkeakoulujen normaalia toimintaa hankkeen päättymisen jälkeen. Hankkeessa kehitetään 100 omistajanvaihdoksen edessä olevaa yritystä. Hankkeeseen osallistuu noin 500 opiskelijaa ja 70 yrittäjää. Hankkeen aikana syntyy omistajanvaihdoksia ja opiskelijoita työllistyy ov-yrityksiin.

6: TEEMA: YRITTÄJYYSKOULUTUKSEN ERI KÄYTÄNTEET & YRITTÄJYYSKASVATUKSEN TUTKIMUS POHJOISMAISSA

MONIALAISUUS KORKEAKOULUTASOISEN YRITTÄJYYS- JA INNOVAATIOKULTTUURIN OPINNOLLISTAMISESSA

Hanna-Maija Kiviranta, Jyväskylän ammattikorkeakoulu,

hanna-maija.kiviranta@jamk.fi;

Minna Tunkkari-Eskelinen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu,

minna.tunkkari-eskelinen@jamk.fi;

Juha Hautanen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu,

juha.hautanen@jamk.fi

Avainsanat: korkeakouluyrittäjyys, monialaisuus, yrittäjyyspolkuopinnot, yrittäjyys- ja innovaatiokulttuuri

Vuosina 2010-2015 Jyväskylän ammattikorkeakoulun (JAMK) opiskelijoiden ja henkilökunnan keskuudessa rekisteröitiin noin 100 uutta yritystä. Tavoitteena on kehittää paitsi opiskelijoiden yrittäjyysosaamista, liikeideoita, olemassa olevaa liiketoimintaa kohti kasvua ja kansainvälistymistä myös verkostoitumista sekä osallistamista luovaan yrittäjyys- ja innovaatiokulttuuriin korkeakouluopiskelujen aikana. Yhteistyömalleja yrittäjyyteen on viime vuosina rakennettu erityisesti Jyväskylän Yritystehtaan, oppilaitosten ja JAMK Generatorin toimesta yrittäjyyspolkujen opinnollistajana. Innovaatio- ja yrittäjyyspedagogiikan vaikuttavuuden arviointia kehitetään ja hankkeistetaan JAMK:ssa edelleen. JAMK:n verkostoon kuuluvat myös yrittäjyyden arviointiin hyödynnettävät kumppanuudet kuten Stanford University ja Harvard University. Vuoteen 2020 mennessä JAMK:n tavoitteena on tulla Suomen yrittäjyyslähtöisimmäksi korkeakouluksi.

Tutkimusstrategiana tässä artikkelissa on toimintatutkimus, jonka tavoitteena on ollut tutkia ja kehittää JAMK:n yrittäjyys- ja innovaatio-opintopolkuja sekä niiden vaikuttavuutta osana korkeakoulun arkea jatkuvan muutoksen näkökulmasta monialaisen opettajuuden, yhteistyön, verkostojen sekä yhteisen oppimisen näkökulmasta. Tässä toimintatutkimuksen tuloksia esitellään erityisesti Yamk-opiskelijoiden yrittäjyyspolkuopintojen, innovaatiotoiminnan ja opettajien monialaisen yhteistyön kehittämisen näkökulmasta korkeakoulussa, jossa pohjana on laaja tutkimus-

, hanke- ja koulutuksen kehitystyö verkostoineen. Tulokset perustuvat pohja-aineistoihin joihin kuuluu mm. Generatorin esihautomo-opiskelijoille tammi-maaliskuussa 2015 tehdyt yrittäjyyden sisältökysymyksiä selvittävät laadulliset haastattelut, elokuussa 2015 uusille opiskelijoille tehty yrittäjyyden käsityksiä ja intentioita tarkasteleva kysely sekä JAMK:n ensimmäiseen YAMK yrittäjyyspolkuopintojaksoon helmi-huhtikuussa 2016 liittyvä oppimiskäsityksiä ja odotuksia kuvaava kartoitus osana monialaisia opettajien sekä yrittäjyysasiantuntijoiden yhteisiä kehittämissyklejä. Tutkimuksen tuloksina esitellään mm. J.Elliot (1991) toimintatutkimuksen mallin soveltamisen kautta korkeakoulusektorin monialaisen yrittäjyyskulttuurin ja opintopolkujen luomisessa korkeakoulun yrittäjyyteen liittyvän yhteisen ideoinnin, suunnittelun, toteutuksen, arvioinnin ja edelleen kehittämisen näkökulmasta. Tutkimuksessa esitellään myös monialaiseen yrittäjyysopintokokonaisuuden sykliseen ja vaiheittaiseen kehittämiseen liittyviä haasteita ja onnistumisia. Kehittämistyön onnistumisina voidaan mainita erityisesti Yamk-tutkinto-opiskelun näkökulmasta vuoden 2015 aikana monialaisten yrittäjyyspolkuopintokokonaisuuksien lanseeraus, uusi monialainen työskentelymalli ”innovaatioviikko” ja yrittäjyysopetuksen tunnettuuden kehittyminen opiskelijoiden keskuudessa.

Kehittämistyön tuloksia tullaan edelleen jatkojalostamaan systemaattisen pitkittäistutkimuksen, monialaisen vaiheittaisen kehittämistyön ja kansainvälisen vertailun myötä tavoitteena monialaiset yrittäjyystutkinnot EQF7 ja EQF6 tasoisten yrittäjyyskoulutuksen kansainvälisiä laatuakkreditointeja mukaillen ja alueellista sekä kansainvälistä vaikuttavuutta monialaisessa yrittäjyys- ja innovaatiokoulutuksessa kehittäen.

KATSAUS KOLMEN POHJOISMAAN YRITTÄJYYSKASVATUKSEN TUTKIMUKSESTA

Janne Elo, Åbo Akademi
janne.elo@abo.fi

(Michael Dahl, University of Iceland; Eva Leffler, Umeå University; Gudrun Svedberg, Umeå University; Mats Westberg, Luleå University of Technology)

Avainsanat: Katsaus, Yrittäjyyskasvatus, Suomi, Ruotsi, Islanti

Yrittäjyyskasvatuksen strategioita esiintyy sekä pohjoismaissa että yleisestikin länsimaissa. Näiden strategioiden johdosta yrittäjyyskasvatusta on sekä toteutettu että tutkittu eri maissa. Vaikka eri maiden yrittäjyyskasvatusstrategioilla, käytänteillä ja

tutkimuksilla on yhteiset juuret ylikansallisen tason koulutuspoliittisissa ja elinkeinopoliittisissa linjauksissa, eri maiden yrittäjyyskasvatuksen tutkimuksen yhteneväisyyksiä ja eroja ei ole laajemmin tutkittu. Etenkin opettajankoulutuksen näkökulmasta on tärkeä pystyä suhtautumaan sekä koulutuspoliittisiin linjauksiin, että aiheen tutkimukseen, vivahteikkaasti ja laaja-alaisesti.

Esitelmä perustuu pohjoismaisen yhteistyön tuloksena syntyneen artikkelin tuloksiin. Artikkelin tavoitteena on tehdä katsaus kolmen pohjoismaan, Suomen, Ruotsin ja Islannin, viimeisimmästä yrittäjyyskasvatuksen tutkimuksesta. Tarkoituksena on selvittää, jos yhteistä yrittäjyyskasvatuksen ilmiötä lähestytään eri tavoin näissä maissa. Yhteensä 21 vertaisarvioitua teosta (artikkeli, väitöskirja, kirjan luku) tarkasteltiin tavoitteiden, menetelmien, käsitteiden, viitteiden sekä tulosten osalta.

Kartoitus antoi hajanaisen kuvan tutkimuskentästä. Tutkimus oli suurimmilta osin laadullista ja kattaa sekä teoreettisen että käytäntöön orientoituneen tutkimuksen. Käytettyjen käsitteiden kirjo on laaja ja viitteiden osalta voi todeta, että eri maiden sisäiset viitteet ovat huomattavasti tavallisempia kuin maiden väliset viitteet. Mitään selkeää yhteistä teoriapohjaa tai viitteellistä lähtökohtaa ei havaittu. Aiheen tutkimus vaikuttaa vilkkaalta ja kehittyvältä. Kehittynyt maiden välinen dialogi voisi kuitenkin huomattavasti rikastuttaa tutkimuskenttää ja parantaa sen vaikuttavuutta.

TICORPORATE-YRITYSSIMULAATIO JAMK:N TIETOJENKÄSITTELYN KOULUTUKSESSA

Bister, Timo, lehtori, fil.lis., DI, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Tietojenkäsittelyn
tutkinto-ohjelma, timo.bister@jamk.fi

Immonen, Jarkko, lehtori, fil.lis., Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Tietojenkäsittelyn
tutkinto-ohjelma, jarkko.immonen@jamk.fi

Tuikka, Tommi, lehtori, fil.kand., Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Tietojenkäsittelyn
tutkinto-ohjelma, tommi.tuikka@jamk.fi

Avainsanat: yrittäjyyskasvatus, projektioppiminen, tietojenkäsittely, yrityssimulaatio

Yksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategisista painopistealueista on yrittäjyys. Tavoitteena on yhtäältä oikeiden business-ideoiden ja sitä kautta toimivien yritysten synnyttäminen, mutta toisaalta yhtä tärkeää on saada kaikki opiskelijat sisäistämään ajatus sisäisestä yrittäjyydestä. Sisäinen yrittäjyys tarkoittaa yrittäjämäistä asennetta

työntekoon eli aloitteellisuutta, vastuunkantamista, itseohjautuvuutta, innostuneisuutta ja halua kehittää omaa osaamistaan, työtään ja työyhteisöään.

Työelämässä tietoteknisten tuotteiden ja palvelujen kehittäminen tapahtuu projekteissa, mutta tällaisia projekteja on vaikea toteuttaa tavanomaisessa luokkaympäristössä ja perinteisillä opetusmenetelmillä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun tietojenkäsittelyn tutkinto-ohjelmassa otettiin käyttöön syksyllä 2013 uusi opetussuunnitelma, jonka yhdeksi tärkeimmistä tavoitteista asetettiin oppimismenetelmien ja -ympäristöjen uudistamisen lisäksi yrittäjyyden edistäminen. Keskeisin muutos vanhaan opetussuunnitelmaan oli koko toisen opintovuoden kattava yrityssimulaatio, jossa opiskelijat toimivat oikeaa ICT-alan pienyritystä vastaavassa tuotekehitysorganisaatiossa. Uudistus oli huomattava verrattuna aiempaan täysin kurssimuotoiseen opiskeluun.

Tietojenkäsittelyn koulutus on 210 opintopisteen laajuinen alempi korkeakoulututkinto jonka ohjeellinen suoritus aika on 3,5 vuotta. Ensimmäisenä opintovuonna keskitytään enimmäkseen teknologisten perustaitojen (mm. ohjelmointi, web-tekniikat, ICT-infrastruktuuri, tietokannat) kehittämiseen sellaiselle tasolle että tuotekehitystyö olisi mahdollista. Yrittäjyyskasvatusta tarjotaan ensimmäisenä opintovuonna seuraavilla opintojaksoilla: Innovaatioviikko (2op), Yrittäjyys (3op) ja Liiketoimintaosaamisen perusteet (3op). Ensimmäisen vuoden opinnot toteutetaan pääsääntöisesti kurssimuotoisesti.

Toisen opintovuoden opiskelijat toimivat Ticorporate-yrityssimulaatiossa. Ticorporatesta on pyritty luomaan toimintamalli, joka parantaa oppimisen laatua, tarjoaa mielekkään ja motivoivan toimintaympäristön ja näyttää konkreettisesti kuinka ICT-alan yritys toimii. Toimintamallia on päivitetty saatujen kokemusten perusteella vuosittain. Ticorporaten tavoitteisiin liittyy ICT-liiketoiminnan kehittäminen ja siitä voi syntyä oikeita yrityksiä mutta oman yrityksen perustamista ei vaadita. Ticorporate antaa opiskelijoille kuitenkin hyvän mahdollisuuden yritystoiminnan aloittamiseen jo opintojen aikana, etenkin kun sen jälkeiset, kolmannen ja neljännen vuoden opinnot voidaan tarvittaessa nivoa yrittäjyyttä tukeväksi kokonaisuudeksi. Palautteen perusteella toimintamalli näyttäisi rohkaisevan opiskelijoita yrittäjyyteen.

Ticorporate tarjoaa työntekijöilleen tilat, laitteet ja koulutusta työtehtävien suorittamiseen. Henkilökunta eli opiskelijat vastaavat koko yrityssimulaation toiminnasta esimiesten eli opettajien ohjaamana ja valvomana. Työskentely on itseohjautuvaa, sillä opettajat asettavat vain työskentelyyn liittyvät yleiset reunaehdot ja pelisäännöt (esim. työajat ja arviointikäytännöt). Opiskelijat konseptioivat toteutettavat tuotteet ja muodostavat työryhmät oman kiinnostuksensa pohjalta. Lukuvuonna 2015-

2016 Ticorporatessa on toteutettavana yhdeksän projektia, joista kahdeksan on tietokone- ja mobiilipelejä ja yksi pelillistetty mobiilisovellus. Kaikki opiskelijat ovat velvollisia tekemään sekä teknistä (esim. ohjelmointi) että sisällöntuotannollista (esim. grafiikka, käsikirjoitus ja kenttäsuunnittelu) työtä, mutta käytännössä päivittäinen työskentely painottuu ryhmän sisäisen jaon ja yksilön henkilökohtaisten tavoitteiden mukaan vahvasti jompaan kumpaan. Tämä parantaa opiskelijan motivaatiota ja innostaa itseohjautuvaan ja päämäärätietoiseen työskentelyyn. Kaikki opiskelijat ovat vastuussa oman projektinsa liiketoiminnan kehittämisestä, joka konkretisoituu liiketoimintasuunnitelman tekemisessä. Liiketoimintasuunnitelmassa pyritään kartoittamaan mahdollisuuksia yrittäjyyteen.

Yhteisten aktiviteettien lisäksi opiskelijat voivat osallistua erillisten oman työn ohella toimivien oto-tiimien toimintaan. Näitä tiimejä ovat infratiimi, scrum master -tiimi, testaustiimi ja liiketoiminta-tiimi. Infratiimi huolehtii koko yrityksen tietotekniikasta rakentaen verkon, pystyttäen palvelimet ja asentaen työasemat. Scrum master -tiimin jäsenet toimivat projektin vetovastuussa ja testaustiimiläiset vastaavat tuotteiden laadun valvonnasta. Liiketoimintatiimi työskentelee konkreettisesti liiketoiminnan edistämiseksi: heidän tehtäviinsä kuuluu mm. asiakaskontaktien hankinta, sovelluksen ansaintalogiikan suunnittelu ja digitaalinen markkinointi. Ticorporatessa opiskelijat oppivat myös yleisiä työelämäkäytänteitä. Strategisista linjauksista vastaa johtoryhmä, johon kuuluu henkilöstön eli opiskelijoiden edustajan lisäksi opettajat ja koulutuspäällikkö. Päivittäisen työskentelyn toimivuudesta ja työolosuhteiden kehittämisestä vastaa työhyvinvointiryhmä.

7: THEME: EMPOWERMENT AND NEW PERSPECTIVES

EMPOWERING REFLECTION THROUGH INFORMAL LEARNING DISCUSSIONS. FINDINGS FROM THE TELECC PROJECT IN GREECE

Alexandros Kakouris, Career Office, National and Kapodistrian University of Athens,
Greece; University of Peloponnese, Greece

akakour@phys.uoa.gr

Keywords. Entrepreneurship education, online instruction, informal learning, asynchronous communication, constructivism, reflection

Entrepreneurial learning has been observed to grow outside the typical academic settings in informal start-up events and semi-formal seminars. Reasons for such a direction might be routed to the lack of an autonomous and coherent theory for entrepreneurship and a spontaneous willingness of nascent or novice entrepreneurs to absorb experience from various kinds of experts. Higher education curricula often adopt contingency approaches to transmit theoretical aspects into entrepreneurial courses usually based on management perspectives and psychological approaches for the entrepreneurial self and the notion of the entrepreneurial leadership. Nonetheless, prospective entrepreneurs have to reflect on what has been presented to them and develop a self-conceptualization of entrepreneurship, its virtues and their aptitudes in accordance with their personal needs. Hence, direct or indirect experiential learning during informal events offers them possibilities for reflection and personal orientation toward business venturing.

The question of the present article concerns what happens with reflection when practice experts are absent from the informal learning process that is exclusively facilitated by educators. I lean upon the TeleCC experiment in Greece and I present some cases that show reflective processes during entrepreneurial dialogues. The TeleCC approach involves groups of trainees all over Greece into 5-month online discussions. Each discussion group is administrated by an educator, acting as a facilitator, who triggers reflection through appropriate activities and relevant interventions during the discussion. The outcome of the 5-month discussion group is informal entrepreneurial learning and personal career counseling. Despite the inherent informal character of the methodology, the present pilot implementation of TeleCC is being offered through two Greek universities career offices' collaboration. Each discussion group engages about sixty participants from which more that the half remain silent.

TeleCC aims to facilitate heterogeneous groups of learners in developing meaning for entrepreneurial concepts through a bottom-up dialogical process. The instructional methodology follows principles of constructivism and humanistic learning with an emphasis on reflection. The corresponding learning is rather communicative than instrumental introducing an innovative way to communicate entrepreneurship to adult learners. The overall process and the assessment of TeleCC practice are presented but focus is given to the reflective processes. Consequences for entrepreneurship educators and educational agencies are discussed once reflective learning can be identified in TeleCC groups.

ENTERPRISING FINLAND - A RESEARCH PROJECT GOING BEYOND PRACTICE-IDEOLOGY CONTRADICTIONS

Miikka Pyykkönen, Professor, University of Jyväskylä

miikka.pyykkonen@jyu.fi

Esko Harni, PhD Researcher, University of Tampere

esko.p.harni@student.jyu.fi

Mikko Jakonen, University lecturer, University of Jyväskylä

mikko.p.jakonen@jyu.fi

Annika Saarikoski, PhD Researcher, University of Jyväskylä

annika.o.m.saarikoski@jyu.fi

Keywords: economic crisis, education, entrepreneurship, entrepreneur, ethos, precarization.

The presentation of ours introduces a new research project called 'Enterprising Finland'. It is a multidisciplinary research project conducted at the University of Jyväskylä. The project aims at better understanding of the rise of entrepreneurship in Finland during the last three decades. The project investigates the multifaceted consequences, conceptualizations and practices of entrepreneurship. The project team connects the expansion of promotion of entrepreneurship to the wider change in the Finnish welfare state, where financial and market economic rationalities have become more and more hegemonic since the deep economic depression of 1990s.

The key hypothesis of the project is that despite a certain convergence of external (economy and business) modes and internal (the entrepreneurial ethos and subjectivity) modes of entrepreneurship, there exists emerging contradictions and dissonance between these two key dimensions and their promotions. What will be also focused on, is the de-coupling that exists between the range of lived, individual experiences and the actual processes of entrepreneurship (the practice) and the ways entrepreneurship is presented, programmed and manipulated through policies (the ideology). The foci of the sub-project target at the young successful and unsuccessful entrepreneurs, those participating entrepreneur education, those working at the "morally surprising" fields, people organizing entrepreneurship education and courses, administrative and educational discourses, and costs and benefits of the public inputs in entrepreneurship education.

The project team is selected group of researchers from social and political sciences, education and economy, i.e. the key disciplines of the 'entrepreneurship studies' in Finland. The multidisciplinary project aims to fill the void in the fragmented, discipline-bonded entrepreneurship studies and provide a comprehensive approach to the heterogeneity of entrepreneurship and applicable knowledge for all the relevant stakeholder groups.

The methodological set-up is also multidisciplinary: The theoretical framework combines Foucauldian critical studies, Actor Network Theory and phenomenology, and qualitative and quantitative methodologies. The data consist of the interviews of students, unemployed and entrepreneurs, policy documents, ethnographic observation of entrepreneurship education and marketing events, surveys and statistics.

The project will produce groundbreaking results (i) on the political connections between the promotions of entrepreneurship and new macro-economic paradigm, (ii) on the developments of the 'content production' from the external to the mind-focused internal entrepreneurship, (iii) on the subjective experiences and views of the actors (entrepreneurs, teachers, trainers, employment and social workers, unemployed, students), and (iv) on the cost-effectiveness of the public entrepreneurship promotion.

ENTREPRENEURSHIP EDUCATION - NEW CONCEPTUAL FRONTIERS

Ari Manninen, University of Jyväskylä, Finland

ari.manninen@jyu.fi

Key words: entrepreneurship education, concept, education, age

What kind of entrepreneurship education there is available for different people in different phase of life? This paper aims to go further than just to account for what kind of entrepreneurship education there is at the moment, the goal is to explore what kind of entrepreneurship education could be developed for all people in different phase of life. It may sound unbelievable, but this paper takes a look from babies up to elderly and asks what kind of entrepreneurship education could there be in offer for 7-year old, for instance, or for 70-year old (successful entrepreneur).

The paper explores briefly that what are the existing forms of entrepreneurship education in Finland. At what age some forms of education which can be recognized as entrepreneurship education start in Finland. Where and how that education takes place?

How people have commented these early entrepreneurship education activities, what kind worries and/or hopes have been expressed. Then we briefly go through different levels of Finnish education system up to University and adult/executive education and describe succinctly the present state of art in entrepreneurship education.

The main aim of this paper, however, is go beyond what is happening now. The goal is to provide new insight into two main issues. First, the assumption is that the existing entrepreneurship is largely focused on young people or people who are just in the beginning of their career. This paper raises the question that should we also develop appropriate form of entrepreneurship education for all people, at least in principle, ie. also for those who are already very experienced in their business and also for those who are perhaps relinquishing their career and business.

Second, the aim is to explore and tentatively develop the concept of entrepreneurship education. The intent is to probe what entrepreneurship education could mean if we would like to develop it for all people in all phases of life. Apparently we really have to go to the fundamentals of entrepreneurship education and outline what form entrepreneurship education could get and what is major elements in different educational contexts could be. Even core elements like who is educating who and in what manner and in which substance matter - must be but under question.

8: THEME: PATHS TO ENTREPRENEURSHIP & KEY COMPETENCES

FROM A STUDENT OF STARTUP BUSINESS TO A STARTUP EMPLOYEE OR ENTREPRENEUR – STUDY ON CAREER NARRATIVES OF STUDENTS IN ENTREPRENEURIAL PROGRAMS IN A UNIVERSITY

Juha Saukkonen (M. Sc., econ), Senior Lecturer of JAMK University of Applied Sciences

Juha.Saukkonen@jamk.fi

The paper aims at understanding of the incidents, relations and processes that has lead students engaged in study programs focusing on start-up/entrepreneurship activity in start-up technology business to become employees and entrepreneurs in the aforementioned industry. Via qualitative approach based on career history and projections (career narratives) written by the respondents this study aims at shedding light on the process of grasping the entrepreneurial or employment opportunity. The results and conclusions give ideas of pedagogical and professional arrangements that

may foster the development of practices leading to growth in employment and entrepreneurship in the business type in scope.

TEACHING FOR THE EUROPEAN KEY COMPETENCE OF THE SENSE OF INITIATIVE AND ENTREPRENEURSHIP

Daniele Morselli, University of Helsinki,

daniele.morselli@helsinki.fi

Keywords: Italy, enterprise education, competence, sense of initiative and entrepreneurship, teacher training, entrepreneurial competence

This paper tackles the enterprising teachers and how they should educate for the key European competence of the sense of initiative and entrepreneurship as cross curricular subject. Similarly to the challenges tackled by enterprise and entrepreneurship education, the literature on education has promoted concepts such as competence or key competences to help the individual thrive in a globalized highly connected and fast changing society. The first part reviews the following studies: entrepreneurship and enterprise education, teaching for enterprise and entrepreneurship, the teaching action in education, competence, and key competence. The papers argues that: 1) we are in the middle of a paradigmatic change between an old, economic and narrow view and a modern broad, educational view of entrepreneurship; 2) the literature on competence and entrepreneurship/enterprise education converge around a common theme: bringing school back into society; 3) enterprise education corresponds to modern way to teach for the key European competence of the sense of initiative and entrepreneurship as cross curricular subject, with a student led approach, active didactics and assessment based on mixed methods.

The second part finds five dimensions of the teacher educating for the sense of initiative and entrepreneurship: having the key European competence of the sense of initiative and entrepreneurship as goal in the curriculum, and “as” and “for” forms of evaluation; enterprising active didactics; educating for enterprising attitudes; boundary crossing; teachers being enterprising in a lifelong learning perspective. The five dimensions are developed in questionnaire and administered as structured interview to a group of 21 teachers and workshop assistants of an Italian secondary technical institute. Results are discussed both from a qualitative and quantitative point of view, and show how teachers signify the key competence of the sense of initiative and entrepreneurship as cross curricular subject. Teachers educate for this key competence in different ways according

to the subject they teach: technical subject, general education, and their role, teacher or workshop assistant.

Overall, the interviewees are still anchored to traditional forms of didactics with lectures and psychometric forms of assessment which tend to turn students into passive receivers: none of them embed the key competence of the sense of initiative and entrepreneurship in their curriculum, or use “for” or “as” forms of assessment. Nonetheless, the interviewees educate for the sense of initiative and entrepreneurship in a different way: technical teachers are the most anchored to traditional didactics, but are good boundary crossers; the general education teachers are the most concerned with students’ enterprising attitudes; the workshop assistants practice active enterprising didactics and, together with the technical teachers are the most enterprising in a lifelong learning perspective.

9: TEEMA: YRITTÄJYYSKASVATUKSEN KRIITTISET DIALOGIT & TIIMIYRITTÄJYYS & YRITYSYHTEISTYÖ

REFLECTIVE DIALOGUE ON THE SENSE AND MEANING OF ENTREPRENEURSHIP EDUCATION PRAXIS

Annika Saarikoski, University of Jyväskylä,

annika.saarikoski@jyu.fi

Päivi Patja, University of Jyväskylä,

paivi.m.patja@jyu.fi

Keywords: higher entrepreneurship education, reflective dialogue, educational philosophy, ethics of praxis

Entrepreneurship is increasingly manifested in all educational levels. Correspondingly, there is a growing need for educators to recognize their particular roles, incentives and responsibilities within the movement. In this dialogical paper, intersubjective reflection is presented as praxis of relational identification through an open space of conversation. A variety of values, meanings and conducts of entrepreneurship education are here reflected upon with respect to our own subjective experiences, conditioned by particular envioning sociocultural circumstances as such. The article represents a case of an ongoing collegial dialogue, by which we seek to emphasize the importance of relational as well as critical awareness, and further discussion in the field.

We engage in this self-reflective dialogue with the aim of resolving inherent tensions and contributing to hermeneutic understanding of entrepreneurship as a subject of higher education. Our thematic discussion is framed between individual and collective concerns, economic and societal reasoning, as well as conflicting pressures in everyday working life. Theoretically, we base our open discussion on entrepreneurship educator philosophy framework depicted by Hannon (2006), and identify our characteristics within this classification. Hence we have found that while we share similar concerns towards the field, there are subtle differences when approaching the issues of concern, namely in resemblance of approaches typified as *constructionist* (helper), and *radicalist* (coordinator). In our documented dialogue then, we temporarily intensify these positional differences, for the purpose of a) avoiding imminent consensus seeking, b) clarifying the multifaceted and paradoxical nature of entrepreneurship phenomena itself, and c) consciously constructing empathic linkages toward perspectives less familiar to ourselves.

Ultimately, we endeavour to establish an enduring sense and meaning of praxis in resonance of explicitly recognized and accordingly enacted vocational ethics. This implies, for example, enlightened acknowledgement of implicit assumptions and politically charged agendas, thus consequently attaining a sober position regarding the different fields of interest. This stance is deemed especially relevant in evaluation of activities which seem to reward short-sighted opportunism, rather than societally sustainable enterprising. A conclusion follows that we should also enable students with more reflective space and contextualized conceptions, when it comes to making sense of the complicated whole of contemporary enterprising regime.

TIIMIYRITTÄMISEN JÄNNITTEET SOSIAALI- JA TERVEYSALAN KOULUTUKSESSA

Ulla-Maija Koivula, Tampereen ammattikorkeakoulu

ulla-maija.koivula@tamk.fi

Avainsanat: interprofessionaalinen koulutus, interprofessionaalinen oppiminen, tiimivalmennus, tiimiyrittäjyys, yrittäjyyskasvatus

”Yrittäjyys viittaa yksilön kykyyn kääntää ideat toiminnaksi. Se vaatii luovuutta, innovaatioita ja riskinottoa sekä kykyä suunnitella ja hallinta projekteja”, määrittelee EU:n komissio (Commission of the European communities...2005.) Yrittäjyyskasvatuksella ei tarkoiteta pelkästään yrittäjätaitojen opettamista vaan

kasvatusta yrittäjämäiseen asenteeseen, yrittäjämинуutta. (Korhonen 2012; Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat 2009.) Yrittäjyysosaaminen on tullut myös sosiaali- ja terveystieteiden koulutuksen osaamisvaateisiin. Esimerkkinä sosionomikoulutus, jonka 2006 laadituissa valtakunnallisissa ydinkompetensseissa ei mainittu yrittäjyyttä lainkaan, vuoden 2010 uudistuksessa yrittäjyys mainittiin johtamisosaamisen yhtenä alakohtana, mutta vuoden 2016 versiossa johtamisosaaminen on muuttunut otsikoltaan työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaamiseksi.

Hyvinvointialan yrittäjyysosaamista on kehitetty Tampereen ammattikorkeakoulun (TAMK) monialaisessa tiimioppimismallissa, joka aloitettiin syksyllä 2014. Pilottiin on osallistunut kaksi fysioterapia- ja sosionomikoulutuksen opiskelijatiimiä. Opiskelijat voivat hakeutua hyvinvointialan Proakatemiaopintopolulle toisen opiskeluvuoden jälkeen. Ensimmäisessä tiimissä aloitti 14 opiskelijaa, joista 9 suoritti opinnot loppuun osan palatessa perusopintoryhmään. Toisessa tiimissä syksyllä 2015 aloitti 16 opiskelijaa, joista kaksi on palannut takaisin perusryhmään. Kolmas ryhmä aloitti elokuussa 2016 ja siinä on 18 opiskelijaa.

Pilotteihin on liittynyt toimintatutkimuksellinen arviointitutkimus, tutkimuskysymykset ovat:

Miten monialainen tiimiyrittäjyyteen perustuva koulutusmalli on koettu: onnistumiset ja haasteet?

Mitkä tekijät (opetussuunnitelmakeskeiset ja koulutuskeskeiset vaikuttavat mallin tuloksellisuuteen?

Millainen vaikutus koulutusmallilla on yrittäjyyteen ja palveluinnovaatioiden ja -tuotteiden kehittämiseen koulutuksen aikana tai välittömästi sen jälkeen?

Tutkimusaineisto koostuu osallistuvasta havainnoinnista osa-aikaisena valmentajana, avoimista e-SWOT kyselyistä sekä puolivuositin tehtävästä ryhmäarvioinnista (e-kysely sekä ryhmäarviointihaastattelu), sekä keskeyttäneiden sekä valmistuneiden opiskelijoiden haastatteluista. Tässä artikkelissa kootaan kahden ensimmäisen pilotin kokemuksia koulutusmallista.

Kokeilun ensimmäinen vaihe keskittyi mallin luomiseen. Vaikka pohjalla oli Proakatemian tiimiyrittäjyysmalli, se toteutui vain osittain. Ensimmäinen pilotti käytännössä samat opintojaksot kuin perusryhmän opiskelijat, mutta vaihtoehtoisina toteutuksina. Tämä aiheutti neuvotteluja opintojen korvaavuuksista ja osittain kaksinkertaisen työmäärän. Ongelmat liittyivät sekä opetussuunnitelmaan että koulutuksen toteutukseen, esimerkiksi aikatauluongelmiin.

”Odotin kovaa kiirettä ja työmäärää ja tietynlaisia aikatauluongelmia. Ihan näin paljon epäselvyyksiä vanhan koulutusmallin kanssa en odottanut.” (Pilotti 1)

Ryhmä toimi ensin Proakatemia tilojen ulkopuolella, mikä aiheutti sen, että opiskelijat kokivat ulkopuolisuutta sekä Proakatemiayhteisöllä että pääkampuksella. Proakatemiassa ei tiedetty, keitä nämä Hyvi-tiimiläiset oikein ovat ja perusrhythmissä Hyvi-tiimi koki jonkinasteista vieroksuntaa. Silti tiimiopiskelu kantoi. Päätöshaastattelussa tuotiin esiin, ettei yrittäjyyspolun valintaa kaduttu, vaikka se oli ollutkin rankkaa. Osalle opiskelijoista aukeni yrittäjyysura opintojen jälkeen ja pari uutta palvelukonseptia (Liikettä arkeen ja Sosiaalinen kuntosali) jäivät elämään.

Toisen pilottiryhmän alkaessa hyvinvointialan Proakatemia -ops oli saatu luotua, mikä selkeytti opintojen rakennetta. Koulutuspaikka vaihtui Proakatemia tiloihin, mikä integroi ryhmän muuhun yhteisöön.

Toinen pilottiryhmä sai oman yrityksensä liikkeelle ensimmäisen syksyn aikana, mutta samoin kuin ensimmäinenkin ryhmä, osuuskunnan perustaminen vei paljon aikaa. Projekteja saatiin liikkeelle varsin hyvin, mutta haasteena oli ammatillisuuden ja rahanansaitsemisen yhteensovittaminen. Niin sanottuja ”nakkiprojekteja” tarvittiin, jotta osuuskunta sai maksettua kulujaan ja ansaitakseen, mutta nämä veivät aikaa sisällöllisesti ja ammatillisesti haastavampien projektien kehittelyltä. Onnistumisina olivat esimerkiksi Muistellen musiikilla - ryhmät ikäihmisille, psykofyysinen kuntoutus kuntouttavan työtoiminnan asiakkaille ja Taidetta- ja taukoliikuntaa -konsepti. Lisäksi osa oli mukana muiden Proakatemiatiimien kanssa yhteisissä projekteissa.

Vahvuuksina koettiin monialaisuus ja verkostoituminen työelämän kanssa sekä ”mahdollisuus toteuttaa omia unelmia”. Interprofessionaalisuus toteutui ehkä enemmän toisen ammattialan ymmärryksen lisäämisessä ja näkökulmien avautumisessa kuin monialaisessa, rinnakkaisessa työskentelyssä projekteissa.

”Interprofessionaalisuudella on ollut iso vaikutus mielestäni ajatteluumme. Kaikki ei välttämättä näy suoraan tekemisessämme, mutta osaamme ottaa paremmin huomioon toisen ammattiryhmän näkökulmia ja hyödyntää niitä työskentelyssämme.” (Pilotti 1)

Tiimiopiskelu on ollut koulutusmallin vahvuus, mutta myös haaste. Tiimi on tuottanut iloa, rohkeutta, tukea ja mahdollistanut omien rajojen ylittämisen. ”E erityisen hyödyllistä on ollut se prosessi, jota olemme tiiminä käyneet läpi. Valtava asennemuutos on

oikeastaan kaikkien kohdalla tullut näkyviin, kun samojen naamojen kanssa joudutaan kohtamaan omia epä mukavuusalueita...” (Pilotti 2)

Koulutuksen siirtyminen Proakatemiayhteisöön on merkittävä ammattialojen ylittämässä. Samalla se on nostanut opiskelijoiden käsitystä omasta osaamisestaan. ”Hyvi-tiimillä valtava potentiaali osana Proakatemiaa, jos rakenteet saadaan kohdilleen.” (Pilotti 2)

Proakatemimallin toteutuksessa on jännitteisyyttä. Näitä ovat suhde 1. opiskelijan ja yrittäjän roolin välillä, 2. rahantekemisen ja hyvän tekemisen välillä sekä 3. oman ammattialan osaamisen ja interprofessionaalisuuden välillä. Yrittäjyysosaamisessa korostuu yrittäjämäärään liittyvien ominaisuuksien kehittyminen, mutta konkreettiset yrittäjyystaidot vaativat aikaa. Sen sijaan, että kukin aloittava tiimi perustaa oman osuuskuntayrityksen, ovat opiskelijat esittäneet vaihtoehtoa, että uusi tiimi jatkaisi jo perustetussa yrityksessä. Tämä helpottaisi muun muassa asiakasverkostosuhteiden ylläpidossa ja laajentamisessa että projektien jatkamisessa ja uusien käynnistämässä. Näin onkin nyt päätetty elokuussa 2016 aloittaneissa tiimissä.

Valmentajana koulutusmalli on jatkuva haaste, jossa korostuvat puuttumisen ja puuttumattomuuden, opettamisen ja valmentamisen sekä tukemisen ja haastamisen väliset dilemmat. Valmentaja joutuu myös itse puntaroimaan omia yrittäjyysasenteitaan ja siihen, miten ymmärtää yrittäjyysminän kasvattamisen: uusliberalistisena hallintana vai innovaatio- ja luovuuskoulutuksena.

MITEN OPISKELIJA HYÖTYY MONITOIMIJAISESTA YRITYSYHTEISTYÖSTÄ?

Kati Peltonen ja Anu Raappana, Lahden ammattikorkeakoulu

Kati.Peltonen@lamk.fi

Anu.Raappana@lamk.fi

Avainsanat: työ- ja yrittäjyysvalmiuksien kehittyminen, opiskelijälähtöisyys, uudet oppimisympäristöt, oppimisen vaikuttavuus

Tutkimuksen tausta:

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on tukea opiskelijoiden ammatillista kasvua siten, että heillä on riittävä osaaminen ammatillisissa asiantuntijatehtävissä toimimiseen sekä valmiuksia työelämän kehittämiseen (Ammattikorkeakoululaki, 2014). Myös korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistäminen on osa ammattikorkeakoulujen tehtävää. Ammattikorkeakoulu opintojen tulee lisätä opiskelijoiden kiinnostusta ja tietämystä yrittäjyydestä sekä antaa opiskelijoille mahdollisuuksia kehittää yrittäjyysvalmiuksiaan oppimalla todellisille asiakkaille tehtävissä projekteissa (Arene, 2015a; Peltonen, 2014).

Ammattikorkeakoulu ei yksin pysty tuottamaan tarvittavia työelämätaitoja ja ammatillista osaamista. Tarvitaan kumppaneita ja kykyä muuttaa rakenteita, halua sekä uskallusta kokeilla uusia ratkaisuja. Samalla, kun oppimisympäristöt muuttuvat kohti avoimia, osaamiseen ja monitoimijuuteen perustuvia kehittäjäverkostoja, muuttuu työympäristö paitsi opiskelijalla myös opettajalla.

Uudenlaisissa oppimisympäristöissä tapahtuvan toiminnan kehittäminen perustuu suurelta osin suoraan käyttäjäpalautteeseen. Ammattikorkeakoulun oppimisympäristön käyttäjäpalautetta saadaan opiskelijoilta ja yrityksiltä suoraan arjen toiminnoissa ja saadun palautteen perusteella toteutetaan kehittämistoimenpiteitä yhdessä opiskelijoiden kanssa. Kehittäminen tapahtuu siten käyttäjälähtöisesti. Vaikuttavuuden arvioimiseksi tarvitaan kuitenkin lisää ymmärrystä toimintamallien tarkoituksenmukaisuudesta, hyödyllisyydestä ja mielekkyydestä ammatillisen kasvun edistämiseksi.

Tämä esitys pohjautuu käynnistymässä olevaan tutkimushankkeeseen, jossa tarkastellaan mm. yritys yhteistyön vaikuttavuutta opiskelijoiden työelämä - ja yrittäjyysvalmiuksien kehittämiseen. Tässä eksploratiivisessa tutkimuksessa pyritään löytämään vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin: Millaista ammatillista osaamista yritys yhteistyöprojektit opiskelijalle tuottavat? Millaisia ovat opiskelijoiden näkemykset yritys yhteistyöprojekti tuottamasta ammatillisesta osaamisesta? Missä määrin opiskelijat kykenevät tunnistamaan ja arvioimaan yritys yhteistyöprojekti vaikuttavuutta työ- ja yrittäjyysvalmiuksien kehittämiseen? Missä määrin opiskelijat kokevat osaavansa ja voivansa hyödyntää yritys yhteistyöprojekti tuottamaa osaamista? Isoksi kysymyksessä kaiken yläpuolelle jää, mitä yhteiskunta tästä hyötyy.

Tutkimuskonteksti ja tutkimusmenetelmät: Tutkimuskontekstina toimii Lahden ammattikorkeakoulun monialainen ja monitoimijainen FellmanniHUB-oppimisympäristö. Tutkimusaineisto koostuu opiskelijoiden ryhmä- ja yksilöhaastatteluista. Tutkimusmenetelmänä käytetään fenomenografiaa ja aineiston

analyysimenetelmänä sovelletaan fenomenografista analyysiä. Tässä esityksessä nostetaan esiin ensimmäisten haastattelujen tuottamia havaintoja.

Tutkimuksen tuloksena syntyy kuvaus opiskelijoiden näkemyksistä ja kokemuksista monitoimijaisen yritysysteistyön perustuvan oppimisympäristön tuottamasta osaamisesta ja vaikuttavuudesta opiskelijan ammatillisessa kehitymisprosessissa. Tutkimuksen tuottamia tuloksia voidaan hyödyntää monitoimijaisten oppimisympäristöjen toimintaa ja arvioitaessa niiden tuottamaa lisäarvoa ja vaikuttavuutta opiskelijoiden työ- ja yrittäjyysvalmiuksien kehittymisen näkökulmasta.

10: TEEMA: YRITTÄJYYSKASVATUS JA YHTEISKUNTA

YRITTÄJYYS ARVIOINTIKOHTEENA SUOMALAISSA KORKEAKOULUJÄRJESTELMÄSSÄ

KTT Johanna Kolhinen, Arviointiasiantuntija, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
(Karvi)

johanna.kolhinen@karvi.fi

Avainsanat: Yrittäjyys, yrittäjyyskasvatus, arviointi, innovaatiotoiminta, korkeakoulutus, ammatillinen koulutus

Tämän artikkelin tarkoituksena on kerätä yhteen Karvissa vuonna 2016 käynnistettävää ”Yrittäjyys ja innovaatiokapasiteetti korkeakouluissa ja ammatillisessa koulutuksessa” -arviointia varten keskeisimpiä selvityksiä, arviointituloksia ja mittareita, jotka koskettavat arvioinnin teemaa. Artikkelin perustuu ajankohtaiseen teemaa koskevaan selvitys- ja tutkimustietoon. Sen lisäksi on kuultu keskeisiä arvioinnin ja yrittäjyyden alan akateemisia asiantuntijoita, yrittäjyyttä tukevia sidosryhmiä sekä yrittäjyyskasvatusta ohjaavia tahoja. Arvioinnin taustamateriaaliksi tarkoitettussa ja katsauksen muotoon kirjoitetussa artikkelissa tarkastellaan arvioinnin kohteeksi määriteltyä ilmiötä pääasiassa korkeakoulukontekstista käsin, mutta ammatillisen koulutuksen arviointi- ja seurantatietoa hyödyntäen.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) esittää arviointisuunnitelmassaan kaudelle 2016-2019, että Karvi käynnistää tulevilla kaudellaan arvioinnin, joka aiheena on yrittäjyys ja innovaatiokapasiteetti korkeakouluissa ja ammatillisessa koulutuksessa. Arvioinnin tarkoituksena on tuottaa tietoa yrittäjyystoiminnan ja tutkimus- ja innovaatiotoiminnan laadusta ja vaikuttavuudesta ja suosituksia niiden kehittämiseksi.

Vaikka Suomi tulikin hiukan jälkijunassa korkeakoulujärjestelmän rakenteellisen uudistamisen aallosta muihin Pohjoismaihin verrattuna, on toiminta ollut hyvin vilkasta koko 2000-luvun ajan. Tämä näkyy myös toteutetuissa arvioinneissa ja selvitystöissä, joita on toteutettu järjestelmän kehittämisen tukemiseksi OKM:n ja KKA:n toimesta yhä vilkkaammin 2010-luvulla, nimenomaan yrittäjyys ja innovaatiotoimiin liittyen.

Yrittäjyyttä ja innovaatiotoimintaa koskevat kansalliset selvitykset osoittavat, että tilanne on korkeakoulusektorilla pirstaleinen ja yhteistä ohjausta ja seuranta on vähän. Ilmiöön olennaisesti liittyvä emergenttisyys on haaste ohjaukselle, mutta kansallisesti tuotetut arvioinnit ja OKM:n käynnistämä yrittäjyysprosessi pyrkivät tuottamaan yhteistä kuvaa toimintojen tilasta. Tuore korkeakoulukohtainen hyvien käytänteiden kooste tarjoaa kattavan kuvan korkeakoulujen yrittäjyystoimista ja niiden luonteesta. Sekä ministeriöt että koulutustoimijat yhdessä sidosryhmien kanssa ovat olleet aktiivisia etsimään ja tuottamaan yhteisiä linjauksia. Yleissivistävän ja ammatillisen toisen asteen käytössä on ollut pitkään työkalu (Yrittäjyyskasvatuksen mittaristo™), joka on tuottanut merkittävän määrän tietoa opettajan toteuttamasta yrittäjyyskasvatustyöstä perus- ja toisen asteen oppilaitoksissa. Työkalusta jatkokehitetty versio on jo käytössä osassa ammattikorkeakouluja. Aiempien tutkimusten ja arviointien pohjalta yrittäjyys ja innovaatiotoimintojen arvioinnissa voidaan hyödyntää ekosysteemiajattelua, jolloin huomiota ei kiinnitetä yksittäisiin koulutusorganisaation toimiin, panoksiin tai tuotoksiin vaan vuorovaikutuksen prosesseihin koulutusorganisaatioiden, julkisen sektorin ja elinkeinoelämän välille muodostuvassa tilassa eli ekosysteemissä. Tärkeää on myös, että yrittäjyyden ja innovaatiotoimien määrittelyssä huomioidaan laaja yrittäjyyskäsite ja sen nivoutuminen sekä yksilö- että organisaatiotason toimintaan.

YRITTÄJYYSKASVATUKSEN MAAKUNNALLISET STRATEGIAT - EROAVAISUUKSIA JA YHTÄLÄISYYKSIÄ

**Minna Hämäläinen, Elena Ruskovaara ja Timo Pihkala, Lappeenrannan teknillinen
yliopisto**

minna.hamalainen@lut.fi

Asiasanat: Yrittäjyyskasvatus, opetussuunnitelma, strategia, tavoitteet, alue-erot

Yrittäjyyskasvatuksen kentällä Suomi on eturintamassa sekä omaleimainen suunnitelmallisuuden näkökulmasta katsottuna: Suomi on ensimmäinen EU-maa, joka

on kytkenyt yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyyden edistämisen osaksi kaikkien koulutustasojen tavoitteita, ja toimintaa ohjaavia asiakirjoja on lukuisia.

Yrittäjyyskasvatus on ollut osa perusasteen opetussuunnitelman perusteita vuodesta 1994 alkaen. Syksystä 2016 alkaen voimaan tulevissa opetussuunnitelmissa yrittäjyys ja työelämätaidot ovat yksi laaja-alaisista oppimiskokonaisuuksista. Tämän lisäksi valtakunnallisissa Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivoissa määritellään yrittäjyyskasvatuksen tavoitteita suomalaisessa opetuksessa ja koko 2000-luvun Opetus- ja kulttuuriministeriössä on toiminut yrittäjyyden ohjausryhmä.

Alueellisia yrittäjyyskasvatuksen strategioita on tehty Suomessa yhteensä 8. Maakunnallisia strategioita on tehty Keski-Suomeen, Etelä-Savoon, Satakuntaan, Päijät-Hämeeseen ja Pohjois-Pohjanmaalle. Kaakkois-Suomen yrittäjyyskasvatuksen strategia kattaa alueellisesti Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson maakunnat. Lisäksi Helsinki ja Jyväskylä ovat tehneet omat kaupunkikohtaiset strategiat.

Strategioissa yrittäjyyskasvatuksen toteutumiseksi on asetettu erilaisia alueellisia tavoitteita. Ne vaihtelevat konkreettisista opetukseen liittyvistä tavoitteista koko maakunnan kehittämisen tavoitteiksi. Joissakin strategioissa tavoitteet on määritelty aina varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle, kun taas osassa on keskitytty toisen ja kolmannen asteen toimenpiteisiin. Vastaavalla tavalla osa strategioista asettaa tavoitteet yleisellä tasolla opetukselle, kun taas joissakin tavoitteita on määritelty niin opettajille, oppijoille kuin koko oppilaitoksellekin.

Artikkelissamme esittelemme maakunnallisten strategioiden merkittävät eroavaisuudet ja yhtäläisyydet sisällönanalyysin avulla. Lisäksi nostamme esiin Yrittäjyyskasvatuksen mittaristonTM aineistojen pohjalta maakuntakohtaisia eroavaisuuksia yrittäjyyskasvatuksen toteutuksessa mm. suhteessa oppilaitosten tekemään yritystyöyhteistyöhön sekä yrittäjyyden näkymisestä opetussisällöissä.

YRITTÄJÄHENKISYYDEN EPÄPOLIITTISUUDEN POLITIIKKA

Miikka Pyykkönen, Professori, Jyväskylän yliopisto

miikka.pyykkonen@jyu.fi

Esko Harni, tohtorikoulutettava, Tampereen yliopisto

esko.p.harni@student.jyu.fi

Sari Mononen-Batista Costa*, tohtorikoulutettava, Helsingin yliopisto

Avainsanat: 1990-luvun lama, kansalaisuus, poliittisuus, talouspolitiikka, yrittäjyys

Yrittäjyyttä on viime vuosina esitetty ratkaisuna mitä erilaisimpiin yhteiskunnallisiin ongelmiin: niin tulevaisuuden työelämän ja taloudellisen kilpailukyvyn kuin sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja hyvinvoinninkin katsotaan edellyttävän yrittäjämäistä toimintaa yksilöiltä ja yhteisöiltä. Yrittäjyyttä opetetaan päiväkodeista korkeakouluihin, ja se nähdään yhtenä keskeisenä ratkaisuna myös työttömyyteen. Yrittäjyydessä ei ole kyse vain taloudesta tai liiketoiminnasta, vaan syvemmälle ja laajemmalle yhteiskuntaan ulottuvasta ilmiöstä. Siinä on ennen kaikkea kyse kansalaissubjektiviteetin muodosta, jota nimitetään joko *itsen yrittäjyydeksi* tai *yrittäjähenkisyydeksi*. Siinä missä yrittäjyys yleensä viittaa arkikielessä sellaisen liiketoiminnan harjoittamiseen, jota tekee juridiselta muodoltaan yrittäjänä toimiva henkilö tai yhteisö, itsen yrittäjyys koskettaa kaikkia kansalaisia merkiten elämän ajattelemista yrityksenkaltaiseksi. *Yrittäjyyden eetos* on tätä koskevien ajattelutapojen ja käytäntöjen kokonaisuus, joka pyrkii ohjaamaan ihmisten toimintaa ja heidän valintojaan ja muodostumaan hallitsevaksi järjelliseksi ja moraaliseksi olemisen muodoksi.

Tietyn eetoksen hegemonisoituminen eli muuttuminen yleisesti hyväksytyksi ja jaetuksi edellyttää sitä, että siitä pyritään karsimaan kiistanalaisuudet, ristiriitaisuudet ja mahdollisuudet kriittiseen uudelleenarviointiin. Yksi keskeinen asia, joka on leimallista yrittäjyyden eetokselle, onkin poliittisuuden riisuminen tai jopa kiistäminen taloudelliselta toimijuudelta. Kyse on siitä, että 'yhteiskunnallisia asioita' siirretään yksilön tai yhteisöjen, organisaatioiden tai yksiköiden huoleksi. Samalla niistä vääjäämättä, kehityssuunnan sisäisen logiikan ohjaamana, pyrkii jäämään pois politikointi tai politisointi. Ekonomisesti toimiva yksilö tai yhteisö ei voi olla sisäisesti ristiriitainen tai dialektinen. Ideologisesti tätä vauhdittaa uusliberalistisen talousrationaalisuuden - "voitto ennen ihmistä" - muuttuminen lähes

itsestään selvyydeksi. Esimerkiksi Ernesto Laclau on huomauttanut, että jonkin ilmiön tai asian hegemonisoitumiselle keskeistä on myös se, että se kyetään esittämään meille kaikille yhteisenä ja myös tärkeänä: kaikille yhteistä on hankala politisoida. Yrittäjyyden ja yksilöllisyyden rinnakkaiseen hegemonisoitumiseen kuuluu siis tämäkin puoli, jota voidaan luonnehtia 'sisään sulkemiseksi' tai 'yhteistämiseksi'.

Tarkastelemme esitelmässämme yrittäjyyden eetoksen polveutumista erilaisten sitä koskevien teoretisointien valossa sekä suomalaisessa hallinnollispoliittisessa puheessa viimeisen kahden kymmenen vuoden aikana. Sen jälkeen siirrymme 'politiikasta riisumiseen' niin yksilön kuin yhteisöjen sekä organisaatioiden tasolla. Lopuksi pohdimme politiikan kuolemista ja sen uudelleen tulemisen mahdollisuuksia. Ajattelemme, että keskeisin kontribuutiomme on se, että pyrimme luomaan vaihtoehtoja ja malleja yrittäjyyden hegemonian arvostelemiseen. Arvostelua on tehty jo jonkin verran, mutta käsitteelliset mallit niiden purkamiseen ovat olleet puutteellisia.